

SELETUSKIRI

Regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Perioodi 2023–2027 väikese põllumajandusettevõtja arendamise investeeringutoetus“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Perioodi 2023–2027 väikese põllumajandusettevõtja arendamise investeeringutoetus“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 7 lõike 2, § 12 lõike 3, § 24 lõike 1 ja § 30 lõike 9 alusel. Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115¹ artikliga 73.

Eelnõuga kehtestatakse „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*) sekkumise liigi „Investeeringud“ sekkumise 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ raames väikese põllumajandusettevõtja arendamise investeeringutoetuse (edaspidi ka *toetus*) andmise ja kasutamise tingimused ning kord. Täpsemalt on toetus maaelu arengu toetus, mida antakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (edaspidi *EAFRD*) ning strateegiakava alusel, mis kinnitati Euroopa Komisjoni 11. novembri 2022. aasta rakendusotsusega.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 5 on sätestatud üldesmärgid EAFRD-st eraldatava toetuse rakendamiseks, mille täitmiseni jõutakse erieesmärkide kaudu. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 6 lõike 1 punktides b ja g on toodud erieesmärgid, milleks on suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele ning muuta valdkond noorte põllumajandustootjate ja uute põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku ettevõtluse arengut maapiirkondades.

Erieesmärgi 2 eesmärgiks on suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele. Erieesmärk 2 saavutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/2115 sätestatud investeeringute (artiklid 73 ja 74), koostöö (artikkel 77), mesindussektoris sektoripõhiste sekkumisviiside (artiklid 42–56) kaudu. Lisaks panustab sekkumine 2.5 ka erieesmärki 7 „Muuta valdkond noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja neid toetada ning soodustada kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades“. See eesmärk saavutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/2115 sätestatud väikepõllumajandustootjate suunatud toetuse (artikkel 28), investeeringute (artikkel 73), koostöö (artikkel 77), teadmiste vahetamise ja teabe levitamise (artikkel 78) kaudu.

Sekkumine 2.5 tuleb vajadusest tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõhususe alast tulemuslikkust ning aidata kaasa põllumajandusettevõtlusega alustamisele.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 6.12.2021, lk 1–186).

Sekkumise 2.5 eesmärk on suurendada väikeste põllumajandustootjate konkurentsivõimet ning aidata kaasa mitmekesise põllumajandusettevõtete struktuuri säilimisele, sealhulgas põllumajandusliku tegevusega alustamisele.

Tegevuspõhise riigieelarvega seonduvalt panustab toetus „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“² tegevussuunda 5 „Põllumajandussaaduste tootmine, väärindamine ja turustamine“ eesmärgi – Eesti toidusektor on konkurentsivõimeline nii sise- kui ka välisurul -, saavutamisse, mida viiakse ellu programmi „Biomajanduse programm 2025–2028“³ tegevuse „Põllumajandus- ja toidusektori konkurentsivõime tõstmine“ kaudu.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna valdkonnajuht Janeli Tikk (625 6299, janeli.tikk@agri.ee) ning sama osakonna peaspetsialist Kätlin Roose (5626 1074, katlin.roose@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Helen Palginõmm (625 6260, helen.palginomm@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb viiest peatükist ja 22 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala.

Eelnõu eesmärk on kehtestada strateegiakava sekkumise 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ raames antava väikese põllumajandusettevõtja arendamise investeeringutoetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord. Tulenevalt ELÜPS § 24 lõikest 1 on valdkonna eest vastutaval ministril ehk regionaal- ja põllumajandusministril õigus sätestada maaelu arengu toetuse andmise ja kasutamise täpsemad tingimused ning kord. Sellest tulenevalt sätestatakse eelnõus toetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord, sealhulgas toetuse saamise täpsemad nõuded toetuse taotlejale ja toetatavale tegevusele, abikõlblikud kulud, toetuse vorm, määr ja suurus, kulude mõistlikkuse tõendamine, toetuse taotleja ja nõuded toetuse taotlejale, taotluse esitamine ja taotluse esitamise tähtaeg, nõuded taotlusele, taotluse kontrollimine, taotluse hindamine, taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine, toetuse saaja kohustused, maksetaotluse esitamine ja nõuded maksetaotlusele, maksetaotluse kontrollimine, toetuse maksmine, toetatava tegevuse rahastamine enne kulutuste tegemist, dokumentide säilitamine ning toetuse saaja andmete avalikustamine.

Eelnõu §-s 2 on sätestatud toetuse andmise eesmärk.

Toetust antakse eesmärgiga suurendada väikeste põllumajandusettevõtjate konkurentsivõimet, ajakohastada põllumajandusettevõtete põhivara ning aidata kaasa mitmekesise põllumajandusettevõtete struktuuri säilimisele ning panustada maapiirkondade tööhõivesse ja arengusse ning seeläbi parandada ettevõtete kestlikust ning tagada toidu varustuskindlus.

Seega on selle toetuse andmise peamiseks eesmärgiks suurendada väikeste põllumajandusettevõtjate konkurentsivõimet ning aidata kaasa mitmekesise põllumajandusettevõtete struktuuri säilimisele, sealhulgas põllumajandusliku tegevusega alustamisele. Sellel eesmärgil toetatakse selliste tegevuste elluviimist, mis on vajalikud põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks või toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks. Samuti toetatakse materiaalse vara ajakohastamist, millega panustatakse

² Kätesaadav: <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>.

³ Kätesaadav: <https://agri.ee/sites/default/files/documents/2025-02/programm-2025-2028-biomajandus.pdf>.

väikeste põllumajandusettevõtjate kestlikusse arengusse tehnoloogiate või infotehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtmise või ressursitõhususe parandamise kaudu.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse toetatavad tegevused ehk tegevused, mille kohta toetust antakse.

Eelnõu § 3 lõikes 1 sätestatakse, et toetust antakse põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks või toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks vajaliku ehitise ehitamiseks ehitusseadustikus sätestatud tingimusel, materiaalse vara, sealhulgas masina või seadme, soetamiseks või mitmeaastaste taimede soetamiseks ning vajaduse korral istutamiseks.

Strateegiakava kohaselt loetakse põllumajanduslikuks tootmiseks põllumajandustoodete kasvatamist või tootmist, sealhulgas saagikoristust, põllumajandusloomade aretamist ja pidamist, lühikese raieringiga madalmetsa kasvatamist. Toetust ei anta põllumajanduslike toodete töötlemiseks. Toetatavad on ka põllumajandustoote esmamüügiks ettevalmistamisega seotud tegevused, kuna nimetatud tegevused ei muuda toote olemust. Põllumajandustoodete esmamüügiks ettevalmistamine on näiteks omatoodetud või liikmete toodetud toote puhastamine (sh pesemine), sorteerimine, säilitamine ja pakkimine. Kui omatoodetud põllumajanduslike toodete olemust muudetakse (antakse lisandväärtust või töödeldakse muul moel) või nende toodete kokku segamisel tekib näiteks uus toode, siis kvalifitseerub see tegevus töötlemiseks ning seetõttu ei ole see tegevus toetatav selle sekkumise raames. Näiteks õunte säilitamine külmkambris ei ole töötlemine, kuna toote olemus ei muutu, kuid õuntest moosi valmistamine on töötlemine.

Eelnõu § 3 lõike 1 punktis 1 sätestatakse, et üheks toetatavaks tegevuseks on põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks või toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks vajaliku ehitise ehitamine Ehitusseadustiku § 3 lõike 3 kohaselt ehitised on hoone või rajatis. Hoone on väliskeskkonnast katuse ja teiste välispiiretega eraldatud siseruumiga ehitised. Rajatis on ehitised, mis ei ole hoone.

Näiteks toetatakse kasvuhoone ehitamist, kuid ei toetata sellise hoone või rajatise ehitamist, mis ei ole otseselt seotud põllumajandustoodete tootmisega, nagu näiteks väetisehoidla, masinate hoidmiseks ettenähtud hoone, põllumajandusmasinate parandamiseks ettenähtud töökoja ehitamine – olenemata sellest, kas neid kasutatakse põllumajanduse valdkonnas või mitte. Küll aga toetatakse tootmiseks vajalike sisendite hoidmiseks vajaliku hoone või rajatise ehitamist, mille eesmärgiks on suurendada energia varustuskindlust ja seeläbi tagada toidu tarneahela varustuskindlus ja põllumajandusettevõtjate toimepidevus. Näiteks kui toetuse taotleja põllumajanduslike tootmisest tulenevalt on olulise tähtsusega kütusevaru olemasolu, siis tootmiseks vajalike sisendite hoidmiseks vajalikuks ehitiseks (rajatis) on kütusemahutid. Seega toetatakse üksnes tootmiseks vajalike sisendite hoidmiseks vajalike tegevuste elluviimist, mitte tootmiseks vajaliku sisendi soetamist. Näiteks on toetatav kütusemahutite ostmise, kuid mitte kütuse ostmise.

Käesoleva määruse tähenduses on ehitamine ehitise püstitamine, ehitise rajamine, ehitise paigaldamine, ehitise laiendamine, ehitise rekonstrueerimine. Ehitise lammutamine ja ehitise parendamine ei ole toetatav tegevus nagu näiteks ehitisel akende või uste vahetamine eesmärgiga suurendada energiatõhusust.

Ehitamine hõlmab ehitise ehitamist koos selle oluliste osadega. Ehitise olulised osad on tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 55 lõike 1 kohaselt asjad, millest see ehitised on ehitatud või mis on sellega püsivalt ühendatud ja mida ei saa eraldada ehitist või eraldatavat asja oluliselt kahjustamata. See tähendab, et ehitise olulised osad on asjad, milleta hoonet ei saaks tavaarusaama kohaselt käsitada valmisolevana ehk terviklikuna.

Eelnõu § 3 lõike 1 punkti 2 kohaselt toetatakse põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks ja toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks vajaliku materiaalse vara, sealhulgas masina või seadme, soetamist. Materiaalne vara võib olla nii statsionaarne kui ka mobiilne. Statsionaarne seade võib, kuid ei pea olema kirjeldatud ehitusprojekti. Materiaalseks varaks loetakse üldjoontes sellised objektid (konteiner, soojak, kastid), mis ei ole ehitised ehitusseadustiku tähenduses või masinad või seadmed, mida kasutatakse põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks või toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks. Näiteks selliseks materiaalseks varaks võib olla konteinerkasvuhoone, hukkunud loomade või nende korjaste konteinerhoidla, kartulikastid, mahutid, aiad või piirdeaiad jms. Samuti toetatakse ka põllumajanduslike toodete tootmiseks vajalike sisseadete soetamist nagu näiteks jahutus- või kütteseadmete soetamist, mis on vajalikud põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks ja toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks ning moodustavad koos ehitisega terviku.

Eelnõu § 3 lõike 1 punktis 3 sätestatakse, et toetatakse ka põllumajanduslike toodete tootmiseks vajalike mitmeaastaste taimede soetamist ning vajadusel nende istutamist. Mitmeaastased taimed on põllumajandusettevõtte bioloogiline vara. Ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 73 kohaselt võib toetust anda investeeringuteks, sealhulgas mitmeaastaste taimede soetamiseks. Kui ajakohastada tootmist mitmeaastaste taimede sortidega, millel on tugevam vastupanuvõime haigustele või millel on kõrgem saagikus, võimaldab see põllumajandusettevõtjate konkurentsivõimet suurendada. Samuti näiteks erineva kasvuajaga mitmeaastaste taimede sortide kasvatamine võimaldab pikendada tootmise hooaega ja maandada tootmisega kaasnevaid riske. Seega toetatakse mitmeaastaste taimede soetamist eesmärgiga aidata kaasa väikeste põllumajandusettevõtjate konkurentsivõime suurendamisele. Mitmeaastasteks taimedeks loetakse üldjuhul sellised taimed, mida ei pea igal aastal uuesti külvama või istutama ning mis elavad ja kasvavad rohkem kui kaks aastat.

Eelnõu § 3 lõikes 2 sätestatakse, et põllumajanduslikud tooted selle määruse tähenduses on Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi *ELTL*) I lisas nimetatud tooted, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelustooted ning jõulupuud, ning nende töötlemisel saadud I lisaga hõlmatud või I lisaga hõlmatud tooted. Kalandus- ja vesiviljelustoodete müügist saadavat tulu ei loeta toetuse taotleja põllumajanduslike toodete müügitulaks. *ELTL*-i I lisas nimetatud toodete töötlemisel saadud tooted loetakse põllumajanduslikeks toodeteks ka siis, kui need ei ole *ELTL*-i I lisas nimetatud tooted. Töötlemisel saadud põllumajanduslikud tooted võivad olla ka näiteks valmistoidukaubad, loomanahk, vill, käpikud, kasukad, sulepadjad jms tooted, kuid nende tooraineks peab valdavas osas olema *ELTL*-i I lisas nimetatud toode, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelustooted. Töötlemisel saadud põllumajanduslikul tootel peab olema ilmne seos toetuse taotleja põllumajandusliku tegevusega. Põllumajanduslike toodete hulka ei saa lugeda töötlemisel saadud tooteid, mis sisaldavad toorainena vaid vähesel määral *ELTL*-i I lisas nimetatud tooteid. Nii näiteks ei loeta siia gruppi kuuluvaks tekstiilmaterjalist esemeid, millele on lisatud kaunistuseks omatoodetud villast narmaid, või puitmööblit, millele on lisatud omakasvatatud lamba nahast elemente, ja muid selliseid tooteid.

See tähendab, et omatoodetud põllumajandustooted on seotud *ELTL* I lisas nimetatud toodete tootmisega. Näiteks *ELTL* I lisas nimetatud toodete hulka kuulub enamus taime- või loomakasvatuse toodetavatest toodetest. Termin „omatoodetud“ on samastatav terminiga „omakasvatatud“. Toote seos toetuse taotleja põllumajandusliku tootmistegevusega peab olema ilmne. Põllumajandustootjaks ei loeta isikut, kes tegeleb üksnes põllumajandustoodete vahendamisega.

Seega toetuse taotleja põllumajanduslike toodete müügitulu hulka loetakse nii *ELTL* I lisas nimetatud toodete kui ka nende töötlemisel saadud toodete müügist saadud tulu.

Eelnõu § 3 lõike 3 kohaselt, kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks või materiaalse vara soetamiseks, eesmärgiga omatarbeks toota taastuvenergiaallikatest energiat, siis ei tohi energia

tootmisvõimsus (kW) kokku ületada toetuse saaja aastas maksimaalset tarbitavat energia kogust.

Omatarbeks taastuenergia tootmiseks vajaliku ehitise ehitamine või materiaalse vara soetamine peab olema kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001⁴ artiklis 21 sätestatuga. Toetuse taotleja esitab andmed, milline oli tema elektri ja soojuste (kokku) tarbimine (kWh) taotlemise aastale vahetult eelneval aastal ehk teabe selle kohta, kui suur oli tema energiakulu (kWh) kokku taotlemise aastale vahetult eelneval aastal ja kui suur oli tema olemasolev taastuenergia tootmisvõimsus (kW) ning kui suur on tema taastuenergia tootmisvõimsus (kW) ja aastane toodetav energia kogus (kWh) pärast toetatava tegevuse elluviimist.

Elektrienergia müümine elektrivõrku on lubatud eeldusel, et selle aastas müüdnud kogus ei ületa toetuse saaja poolt aastas maksimaalselt tarbitavat elektrienergia kogust. Kuna ettevõtte elektritarbimise vajadus ei pruugi olla pidev ja ühtlane ning ka elektrienergia tootmine võib olla tsükliline, siis on ajutiselt ülejääva elektrienergia müümine lubatud.

Eelnõu § 3 lõikes 4 sätestatakse, et kui toetust antakse ehitise ehitamiseks, peavad ehitise ja sellealune maa olema toetuse taotleja omandis või on ehitisealusele maale toetuse taotleja kasuks seatud hoonestusõigus vähemalt kolmeks aastaks arvates Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) poolt viimase toetusosa maksmisest.

Kui ehitise ja sellealune maa on kaasomandis, siis tuleb toetuse taotlejal tagada see, et tal on õigus ja võimalus ellu viia toetatav tegevus ning seda sihtotstarbeliselt kasutada vähemalt kolm aastat arvates *PRIA* poolt viimase toetusosa maksmisest. Asjaõiguseaduse § 71 lõike 4 alusel on kaasomanikul ühise asja suhtes kolmandate isikute ees kõik omaniku õigused. Kui toetuse taotleja ei saa kaasomanike kokkuleppe või selle muutmise tõttu toetatavat tegevust ellu viia ega seda sihtotstarbeliselt kasutada vähemalt kolm aastat arvates *PRIA* poolt viimase toetusosa maksmisest, siis tuleb toetus tagasi nõuda. Eespool nimetatud nõudega tagatakse, et toetuse taotlejal on õiguslik alus ehitise sihtotstarbeliselt kasutada vähemalt kolm aastat arvates *PRIA* poolt viimase toetusosa maksmisest. *PRIA* kontrollib nimetatud nõude täitmist kinnistusraamatust.

Eelnõu § 3 lõike 5 kohaselt kui toetust taotletakse materiaalse vara soetamiseks, mis paigaldatakse ehitise või mida kasutatakse ehitises, siis peab see ehitise olema toetuse taotleja otseses valduses asjaõiguslikul, omandiõiguse, hoonestusõiguse, kasutusvalduse alusel või sõlmitud kirjalik üüri- või rendileping vähemalt kolmeks aastaks arvates *PRIA* poolt viimase toetusosa maksmisest. Sellega tagatakse, et toetuse taotlejal on õigus ja võimalus toetatavat tegevust viia ellu ning kasutada seda sihtotstarbeliselt teatud ajavahemiku jooksul.

Eelnõu § 3 lõike 6 kohaselt on toetatavad põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks või toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks vajalike mobiilsete masinate või seadmete soetamine, kui need on ELÜPS-i § 113 lõike 2 kohaselt kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse (edaspidi *võrdlushindade kataloog*).

Võrdlushindade kataloog on vastavalt ELÜPS-i § 113 lõikele 2 põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri osa, kus võrdlushindade kataloogi osas on registri volitatud töötlejaks (so mõistliku piirhinna hindajaks, kinnitajaks ja eksperdiarvamuse andjaks asjade keskkonna- ja kliimaeesmärkidega kokkusobivuse kohta) Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas asuv ministeeriumi hallatav riigi teadus- ja arendusasutus Maaelu Teadmiskeskus (edaspidi *METK*). Võrdlushindade kataloog sisaldab sinna kantud asjade või teenuste kohta andmeid, mis võimaldavad neid tuvastada ja määravad nende komplekteerituse või ulatuse nagu

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328 21.12.2018, lk 82).

näiteks asja või teenuse maksimaalne abikõlblik käibemaksuta maksumus ja selle kehtivuse aeg kui ka ekspertarvamus, kas kasutades konkreetset asja ja teenust, panustatakse sellega ka keskkonna- ja kliimapolitiika eesmärkide saavutamisse. METK lähtub asja piirhinna mõistlikkuse kontrollimisel asja müügihinnast Eestis ja lähiriikides ning võtab arvesse analoogsete asjade müügihinda. Lisaks võib METK võtta aluseks nii võrdlushindade kataloogi varasemalt kantud andmeid ja ka muu asjakohase teabe (näiteks erialatrükised). Asja piirhinna mõistlikkuse hindamisel koostab METK selle kohta eksperdiarvamuse. Oma eksperdiarvamuse kujundamiseks võib METK küsida ettepaneku tegijalt täiendavaid andmeid, aga pöörduda ka teabepäringutega teiste huvitatud osapoolte poole, minna toodet kokkuleppel ettepaneku tegija, maaletooja või edasimüüja juurde kohapeale vaatama.

Eelnõu § 3 lõike 7 kohaselt kui toetust taotletakse mitmeaastaste taimede soetamiseks, peab taimedealune maa olema toetuse taotleja otseses valduses asjaõiguslikul, omandiõiguse, hoonestusõiguse, kasutusvalduse alusel või sõlmitud kirjalik rendileping vähemalt kolmeks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest. Ka selle nõudega tagatakse, et toetuse taotlejal on õiguslik alus kasutada sihtotstarbeliselt mitmeaastaseid taimi vähemalt sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Eelnõu § 3 lõike 8 kohaselt ei ole toetusõiguslikud tegevused, mis on füüsiliselt lõpetatud või täielikult ellu viidud enne, kui taotlus on PRIA-le esitatud. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 86 lõike 4 kolmandale lõigule, ei ole tegevused ja toimingud toetusõiguslikud, kui need on füüsiliselt lõpetatud või täielikult ellu viidud enne, kui taotlus on korraldusasutusele esitatud, olenemata sellest, kas kõik seonduvad maksed on tehtud või mitte. Toetuse taotleja võib enne taotluse esitamist olla tegevuste elluviimisega alustanud, kuid ei tohi olla taotluse esitamise ajaks nende elluviimist lõpetanud. Näiteks võib teha ettevalmistusi hoone püstitamiseks, ent hoone ei tohi olla täielikult valmis enne kui taotlus on PRIA-le esitatud. Lisaks sellele ei ole abikõlblik kulu, mis on tekkinud enne taotluse esitamist.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse toetuse vorm, määr ja suurus.

Eelnõu § 4 lõikes 1 sätestatakse, et toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 83 lõike 1 punkti a kohaselt tegelikult tekkinud abikõlblike kulude hüvitamisena. See tähendab, et toetust makstakse kuludokumentide alusel.

Eelnõu § 4 lõike 2 kohaselt on minimaalne võimalik toetuse määr 15% toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest. Minimaalse võimaliku toetuse määra eesmärk on tagada, et toetuse andmisel kaasneks ergutav mõju. Kui toetus moodustab toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest vähem kui 15%, siis puudub toetusel ergutav mõju ja toetuse taotlejal on tõenäoliselt võimalik viia kavandatavad tegevused ellu ka ilma toetuseta.

Eelnõu § 4 lõikes 3 sätestatakse, et üldjuhul antakse toetust kuni 85% toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 73 lõike 4 kohaselt kehtestavad liikmesriigid toetusele ühe või mitu ülemmäära, mis ei ületa 65% rahastamiskõlblikest kuludest. Toetuse ülemmäärasid võib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 73 lõike 4 punkti b kohaselt suurendada kuni 85%-ni väikepõllumajandustootjate investeeringute puhul. Eelnõu raames rakendatakse maksimaalset ülemmäära ehk toetuse määraks on kuni 85% toetatava tegevuse abikõlblikest kuludest.

Eelnõu § 4 lõike 4 kohaselt on toetuse maksimaalne suurus kogu strateegiakava programmiperioodi (2023–2027) jooksul ühe toetuse taotleja kohta 100 000 eurot.

Eelnõu § 4 lõikes 5 sätestatakse, et ühte kontserni kuuluvatele ettevõtjatele või konkurentsiseaduse (edaspidi *KonkS*) § 2 lõike 4 tähenduses valitseva mõju kaudu üksteisega seotud ettevõtjatele ei anta kokku rohkem toetust kui 100 000 eurot.

Ühte kontserni kuuluvad ettevõtjad loetakse üheks toetuse taotlejaks. Näiteks kui kontserni A (emaettevõtja) kuuluvad ettevõtjad B (tütarettevõtja) ja C (tütarettevõtja). Ettevõtja A (emaettevõtja) ja ettevõtja B (tütarettevõtja) soovivad nimetatud toetust taotleda. Ettevõtja A ja ettevõtja B mõlemad taotleavad toetust 80 000 eurot. Kui ettevõtjale A määrati juba toetust 80 000 euro ulatuses, siis ettevõtjale B saab maksimaalset määrata toetust 20 000 euro ulatuses, sest nad loetakse üheks ettevõtjaks. Samuti kui näiteks ühte kontserni kuuluv üks ettevõtja taotleb toetust 50 000 euro ulatuses ja samasse kontserni kuuluv teine ettevõtja taotleb samuti 50 000 eurot, siis täidavad nad maksimaalse 100 000 euro suuruse toetuse nõude, sest selle määruse tähenduses loetakse nad üheks ettevõtjaks, kellele kohaldub maksimaalne 100 000 euro suurune toetus.

Ühte kontserni kuuluvate ettevõtjate osas kohaldatakse äriseadustiku §-s 6 sätestatud, mille kohaselt, kui üks äriühing on teises äriühingus osanik või aktsionär ning omab seal hälteenamust, nimetatakse osalevat ühingut emaettevõtjaks ja ühingut, kus ta osaleb, tütarettevõtjaks. Emaettevõtja tütarettevõtjaks on ka ühing, kus hälteenamus on teisel tütarettevõtjal või tütarettevõtjatel üksinda või koos emaettevõtjaga. Tütarettevõtjaks on ka ühing, kus teine ühing (emaettevõtja) omab selle osaniku või aktsionärina lepingu alusel või ilma selleta valitsevat mõju. Emaettevõtja koos tütarettevõtjatega moodustab kontserni. Kontsern ei ole piiratud Eesti Vabariigi territooriumiga.

KonkS § 2 lõike 4 tähenduses valitsevat mõju omavad ettevõtjateks on ettevõtjad, kelledest üks omab teise suhtes KonkS § 2 lõike 4 mõistes valitsevat mõju. KonkS § 2 lõike 4 kohaselt on valitsev mõju võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses:

- 1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või
- 2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse, millised kulud on abikõlblikud.

Eelnõu § 5 lõikes 1 sätestatakse, et abikõlblikud on toetatava tegevuse elluviimiseks vajalikud kulud, mis on tehtud sihtotstarbeliselt, mõistlikult ja majanduslikult soodsaimal viisil ning on tehtud kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklitega 73 ja on vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks. See tähendab, et kulud, mille kohta toetust taotletakse, peavad olema majanduslikult otstarbekad ja vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks. Samuti ei tohi kavandata ning tehtud kulud olla põhjendamatult kõrged võrreldes tavaliselt sarnase tegevuse eest tasutava hinnaga. Nimetatud nõude eesmärgiks on tagada kasutatava toetusraha otstarbekas ja säästlik kasutamine.

Eelnõu § 5 lõike 2 kohaselt, kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks, siis on abikõlblikeks kuludeks ehitise püstitamise, rajamise, paigaldamise, laiendamise, rekonstrueerimise kulu. Samuti loetakse abikõlblike kulude hulka ka ehitise ehitamisel ehitusseadustiku alusel tehtava omanikujärelevalve tegemise kulu, kuid üksnes selle ehitise (hoone või rajatise) puhul, mille ehitamiseks toetust taotletakse.

Ehitise omanikujärelevalvet on täpsemalt selgitatud ehitusseadustiku §-s 20. Omanikujärelevalve on oluline, sest ehitist peab olema projekteeritud ja ehitatud hea ehitustava ning ehitamist ja ehitusprojekti käsitlevate õigusaktide kohaselt ega või tekitada ohtu inimese elule, tervisele, varale või keskkonnale.

Eelnõu § 5 lõike 3 kohaselt, kui toetust taotletakse materiaalse vara soetamiseks, siis loetakse abikõlblike kulude hulka materiaalse vara soetamise, selle kohaletoometamise, paigaldamise, seadistamise või müüja poolt selle kasutamise väljaõppe kulu, näiteks kui seadme eripära tõttu saab seda paigaldada üksnes seadme müüja või kvalifitseeritud spetsialist. Kui materiaalse vara

kasutamine eeldab selle müüja või paigaldaja poolset esialgset väljaõpet, sealhulgas tutvustust, siis ka need kulud on abikõlblikud. Lisaks loetakse abikõlblike kulude hulka materiaalse vara kasutamiseks vajaliku tarkvara või riistvara soetamise ja selle paigaldamise või seadistamise kulu.

Eelnõu § 5 lõike 4 kohaselt, kui toetust taotletakse materiaalse vara soetamiseks, siis loetakse kasutatud materiaalse vara soetamine abikõlblikuks juhul, kui materiaalne vara on taotluse esitamise päevast arvates toodetud vähem kui viis aastat tagasi, selle soetamiseks ei ole kasutatud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi ning nimetatud materiaalse vara hind ei ületa selle turuväärtust ja on uue samaväärse materiaalse vara hinnast madalam. Kasutatud materiaalse vara soetamise võimaldamisega vähendatakse nõudlust näiteks uue masina või seadme järele, mis omakorda vähendab sellise masina või seadme tootmiseks vajaminevat energiakasutust, heitkoguseid ja tootmise jäätme hulka. Kasutatud materiaalsel varal on võrreldes uue samaväärsega madalam hind, mis võimaldab toetuse taotlejal materiaalsel vara soetada ka olukorras, kus uue samaväärse materiaalse vara hind ei oleks toetuse taotlejale kohane. Kasutatud materiaalse vara soetamise võimaldamisel on toetuse taotlejatele positiivne mõju, sest tõenäoliselt saab toetuse taotleja näiteks ühe masinaga kasutada erinevaid lisaseadmeid. Kasutatud materiaalse vara puhul kontrollitakse üldjuhul materiaalse vara vanust tootja tehnilise passi andmete, ostumüügilepingute, tootja poolt väljaantud garantiidokumentide, müüja kinnituste jms dokumentatsiooni kaasabil. Seega, et ettevõtjad kasutaksid toetuseks ettenähtud vahendeid mõistlikult, sihtotstarbekalt ja majanduslikult soodsamal viisil, siis toetatakse ka kasutatud materiaalse vara soetamist, mis taotluse esitamise hetkel on toodetud vähem kui viis aastat tagasi.

Eelnõu § 5 lõike 5 kohaselt, kui toetust taotletakse mitmeaastaste taimede soetamiseks, siis loetakse abikõlblike kulude hulka nii mitmeaastaste taimede soetamise, kohaletoimetamise kui ka vajaduse korral nende taimede istutamise kulu. Taimede istutamisega seotud kuludeks on näiteks taimedealuse maa korrastamine või ettevalmistamine, milleks on mullaharimine, kivide koristamine, peenarde rajamine jms.

Eelnõu § 5 lõike 6 kohaselt on abikõlblik ka toetuse abil elluviidava tegevuse ja strateegiakavaga seotud tähistamiseks kasutatava sümboli ja teavitustegevuse kulu ehk EAFRD vahenditest objektide tähistamise maksumus loetakse abikõlblike kulude hulka. Toetuse saajal on kohustus näidata avalikkusele, et tegemist on EAFRD toetuse abil elluviidava tegevusega, kasutades selleks ettenähtud sümboleid ja teavitustegevusi. Millised sümboleid ja millisel moel tuleb kasutada ja milliseid teavitustegevusi teha, on sätestatud komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/1297⁵ II ja III lisas.

Eelnõu § 5 lõikes 7 on selgitatud, millised kulud ei ole abikõlblikud.

Näiteks on mitteabikõlblikud loomade soetamine, maa ja olemasoleva ehitise soetamiseks tehtavad kulutused, käibemaks (kui see on käibemaksuseaduse alusel tagasi saadav), riigilõiv, trahv, finantskaristus ja vaide ning kohtumenetluse korral menetluskulu; mitmesugused tegevus- ja üldkulu, näiteks remondi-, rendi-, üüri-, side-, reklaami- ja koolituskulu, samuti kulutused õigusteenusele või raamatupidamisteenusele või muud kulud, mis ei ole toetatava tegevuse elluviimisega otseselt seotud kulud. Abikõlblik ei ole ka toetuse taotlemiseks ettevalmistava töö tegemiseks tehtud kulu. Toetuse taotlemiseks ettevalmistavateks töödeks on ennekõike teostatavusuuringu või auditi tegemine, keskkonnamõju hindamine või detailplaneeringu koostamine, kuid näiteks ka projekteerimistööd ja projekteerimiseks vajalikud

⁵ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/129, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseenete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205).

ehitusgeoloogilised ja -geodeetilised uurimistööd, eksperdi hinnangu tellimine, äriplaani koostamine, turu-uuringu teostamine, jne.

Mitteabikõlblikud kulud on ka tavapärased tegevus- ja üldkulud, milleks on näiteks taimekasvatustes mulla, multši või turba soetamine, sest tegemist on kulumaterjaliga ehk käibevaraga, mitte investeeringuga materiaalsesse varasse.

Mitteabikõlblik kulu on ka tasu toetuse taotleja enda ja tema töötaja tehtud töö eest. Kui erinevad veo- või sõidukulud ei ole seotud soetatava materiaalse vara veo, paigaldamisega või seadistamisega, siis ei ole need kulud ka abikõlblikud. Eesmärk on vältida olukordi, kus soetatava materiaalse vara veokulusid nii-öelda peidetakse materiaalse vara hinna sisse.

Loomade soetamiseks tehtud kulutused on käesoleva toetuse puhul samuti mitteabikõlblikud. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 73 lõike 3 punkti d kohaselt ei tohi liikmesriigid toetada loomade ostu.

Ehitise toimimiseks vajalike kommunikatsioonidega (eelkõige elektri-, veevarustus- või kanalisatsioonivõrguga) liitumisega või liitumispunkti ümberehitamisega seotud kulu on mitteabikõlblik kulu.

Topeltrahastamise vältimiseks on mitteabikõlblik kulu see kulu, mille kohta on toetuse taotleja juba saanud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisabi vahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Eelkõige on siinkohal mõeldud teisi strateegiakava alusel antavaid toetusi või struktuurifondide vahenditest saadud abi ja toetusi. Eriti tähelepanelik tuleb olla toetuste osas, milles sätestatud toetatavate tegevuste osas esineb käesolevas määruses sätestatud toetatavate tegevustega kattuvusi. Näiteks on võimalik regionaal- ja põllumajandusministri 10. märtsi 2025. a määruse nr 23 „Perioodi 2023–2027 põllumajandusettevõtja keskkonna- ja kliimapolitika eesmärkide saavutamise investeeringutoetus“ alusel toetust taotleda põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks või toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks vajalike ehitiste ehitamiseks, masinate või seadmete soetamiseks.

Eelnõu §-s 6 on sätestatud nõuded kulude mõistlikkuse tõendamiseks, mis puudutavad toetatava tegevuse raames tellitava töö või teenuse või soetatava vara maksumust.

Eelnõu § 6 lõikes 1 sätestatakse, et toetuse taotleja peab korraldama ostumenetluse, et välja selgitada toetatava tegevuse raames elluviidava töö või teenuse või soetatava vara mõistlik maksumus. Ostumenetlus korraldatakse olenevalt elluviidava töö või teenuse või soetatava vara maksumuse suurusest kas üksteisest sõltumatute hinnapakkujate käest vähemalt kolme võrreldava hinnapakumuse küsimise kaudu või elektrooniliselt riigihangete registris.

Eelnõu § 6 lõikes 2 sätestatakse piir, mille puhul peab toetuse taotleja kavandatava töö või teenuse või soetatava vara hankimiseks võtma vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust. Kui toetuse taotleja soovib toetatava tegevuse raames tellida töö või teenust või soetada vara, mille käibemaksuta maksumus on üle 20 000 euro, siis peab ta küsima üksteisest sõltumatutelt hinnapakkujatel võrreldavad hinnapakumused. Sõltumatute hinnapakkujate all mõeldakse selliseid ettevõtjaid või isikuid, kes ei ole omavahel seotud, see tähendab, et neil ei ole seost üksteisega, nagu näiteks samasse kontserni kuulumine või ühine juhtimine. See tähendab, et toetuse taotleja ei tohi tugineda ainult ühe hinnapakumuse hinnale, vaid peab võrdlema erinevaid hinnapakumusi, et saada võimalikult õiglane hind. See tagab, et maksumus on mõistlik ja vastab turutingimustele.

Üksteisest sõltumatute hinnapakkujate käest küsitakse vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust üksnes juhul, kui toetuse taotleja ei ole kohustatud eelnõu § 7 lõike 1 sätestatu kohaselt läbi viima ostumenetlust riigihangete registris (toetatavaks tegevuseks on ehitise

ehitamine, mille raames tellitava töö, teenuse või soetatava vara eeldatav abikõlblik käibemaksuta maksumus on 100 000 eurot või sellest suurem) või toetuse taotleja soetab mobiilse masina või seadme, mis peab olema kantud võrdlushindade kataloogi.

Saadud hinnapakkumused peavad olema võrreldavad.

Eelnõu § 6 lõikes 3 sätestatakse, et toetuse taotleja võib küsida alla kolme hinnapakkumuse, kui kolme hinnapakkumuse küsimine ei ole objektiivselt võimalik. Üldjuhul on konkureerivate hinnapakkumuste küsimine ja ostumenetluse korraldamine riigihangete registris vajalik, et tagada läbipaistvus, võrdne kohtlemine ja konkurents. Objektiivselt põhjendatuks loetakse näiteks olukorda, kui turul puudub asjaomase töö, teenuse või vara pakkujate paljusus (näiteks juhul, kui hinnapakkumust küsitakse väga uuenduslikul tehnoloogial põhineva seadme kohta või tegemist on eritellimusel valmistatud seadmega). Küll aga peab toetuse taotleja vajadusel selgitama ja põhjendama, miks oli võimatu või ebapraktiline küsida konkureerivaid hinnapakkumusi või jätta korraldamata ostumenetlus riigihangete registris.

Eelnõu § 6 lõige 4 sätestab, milliseid andmeid peab hinnapakkumus sisaldama, kui toetuse taotleja küsib lõike 2 kohaselt võrreldavad hinnapakkumused. Hinnapakkumus peab sisaldama toetuse taotleja nime, hinnapakkuja nime ja tema registrikoodi ning kontaktandmeid, hinnapakkumuse väljastamise kuupäeva ning töö, teenuse või vara üksikasjalikku kirjeldust ning käibemaksuta ja käibemaksuga maksumust ning tehniliste tingimuste loetelu, mis osutub tehnilisele spetsifikatsioonile.

Eelnõu § 6 lõikes 5 sätestatakse, milliseid andmeid peab sisaldama hinnapakkumus, kui toetuse taotleja taotleb toetust ehitise ehitamiseks. Kui nende masinate ja seadmete soetamisel, mis ei ole kantud võrdlushindade kataloogi või materiaalse vara soetamisel, võib toetuse taotleja küsida hinnapakkumusi vabas vormis, siis ehitise ehitamise korral on ette nähtud, millised kulud peavad ehitise ehitamisel hinnapakkumuses kajastuma. Nendeks andmeteks on ehitise nimetus, ehitise ehitisregistri kood, selle katastriüksuse katastritunnus, millel ehitise paikneb või millele kavandatakse ehitise ehitada, ehitise üldkulud ja vastava kululiigi olemasolu korral ehitise ja välisrajatiste kulu, aluse- ja vundamendikulu, kandetarindite kulu, fassaadielementide kulu, katusekulu, ruumitarindite kulu, pinnakatete kulu, tehnosüsteemide kulu, ehitusplatsi korralduskulu ja ehitusplatsi üldkulu.

Eelnõu § 6 lõike 6 kohaselt kui toetuse taotleja taotleb toetust ehitise ehitamiseks, koostab PRIA selleks vajaliku hinnapakkumuse vormi vastavalt eelnõu § 6 lõikes 5 sätestatule ning avaldab selle oma veebilehel.

Eelnõu § 6 lõikes 7 sätestatakse, et kui toetuse taotleja soetab mobiilse masina või seadme, siis see masin või seade peab olema kantud võrdlushindade kataloogi, millest tulenevalt toetuse taotleja ei pea selle mobiilse masina või seadme kohta hinnapakkumusi küsima. Täpsemalt on võrdlushindade kataloogi põhimõtteid selgitatud eelnõu § 3 lõike 6 selgitava osa juures.

Eelnõu § 6 lõikes 8 sätestatakse, et kui toetuse taotleja taotleb toetust kasutatud materiaalse vara, sealhulgas masina või seadme soetamiseks, peab toetuse taotleja olema saanud vähemalt ühe hinnapakkumuse kasutatud materiaalse vara kohta ja kaks hinnapakkumuse uue samaväärse materiaalse vara kohta, koos tehniliste tingimuste loeteluga, mis osutavad tehnilisele spetsifikatsioonile. Kui uus samaväärne mobiilne masin või seade on kantud võrdlushindade kataloogi, siis peab toetuse taotleja olema saanud vaid ühe hinnapakkumuse kasutatud masina või seadme kohta.

Eelnõu § 6 lõike 9 kohaselt peab toetuse taotleja hinnapakkumuste küsimisel hoiduma huvide konfliktist. Huvide konflikt on olukord, kus toetuse taotlejal või tema nimel tegutseval isikul, sealhulgas töötajal, juhatuse liikmel või muul pädeval esindajal, kes on kaasatud ostumenetluse

ettevalmistamisse või korraldamisse või kes võib muul moel mõjutada selle ostumenetluse tulemust, on otseselt või kaudselt finantsalaseid, majanduslikke või muid isiklikke huvisid, mida võib käsitleda tema erapooletust ja sõltumatust kahjustavatena. Nimetatud piirangutega püütakse vältida toetuse taotleja ja hinnapakkuja omavahelisest seotusest tingitud kokkuleppe tehinguid ja sellest tulenevat ebaausat konkurentsikeskkonda. Näiteks ei ole huvide konfliktist hoidutud olukorras, kus toetuse taotleja juhatuse liige võtab hinnapakumise talle kuuluvalt äriühingult või olukorras, kus ostumenetlust läbi viiv toetuse taotleja töötaja esitab hinnapäringu talle kuuluvale äriühingule või äriühingule, mille juhatuses ta on. Huvide konflikti olemasolu eeldatakse, kui hinnapakumine võetakse elukaaslaselt, abikaasalt või lähisugulaselt, neile kuuluvatelt äriühingutelt või äriühingutelt, kelle juhtorganiks nad on. Suurel määral aitab võimalikku huvide konflikti olukorda sisustada tulumaksuseaduse § 8 lõikes 1 sätestatud loetelu isikutest, kelle puhul tuleks üldjuhul huvide konflikti eeldada.

See säte kehtib vaid kolme hinnapakumuse küsimise ostumenetluse korral. Kui ostumenetlus korraldatakse riigihangete registris, siis see säte ei kehti ehk lubatud on tööd, teenust või vara hankida endaga seotud isikutelt tulumaksuseaduse § 8 tähenduses.

Eelnõu § 6 lõikes 10 sätestatakse, et toetuse taotleja ei või lõikes 2 sätestatud nõude eiramiseks jaotada osadeks toetatava tegevuse raames tellitavat tööd või teenust või soetatavat vara, mis on funktsionaalselt koos toimiv või vajalik sama eesmärgi saavutamiseks. Hankija võib jaotada hanke osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse nõuded riigihangete registris tehtava ostumenetluse kohta.

Eelnõu § 7 lõike 1 kohaselt, kui toetatavaks tegevuseks on ehitise ehitamine (eelnõu § 3 lõike 1 punkt 1), siis peab toetuse taotleja toetatava tegevuse raames tellitava töö, teenuse või soetatava vara mõistliku maksumuse väljaselgitamiseks korraldama ostumenetluse riigihangete registris juhul, kui ehitise ehitamise prognoositav maksumus on 100 000 eurot või sellest suurem, olenemata sellest, et toetuse taotleja ei ole hankekohuslane riigihangete seaduse (edaspidi *RHS*) mõistes.

Ostumenetluse läbiviimiseks kasutab toetuse taotleja menetlusliiki „toetuse saaja ost“ ja hankija alaliiki „toetuse saaja, kes ei ole hankija RHS-i tähenduses“. Ostumenetluse võib läbi viia ka peale PRIA toetuse rahuldamise otsuse tegemist, sellisel juhul esitab toetuse taotleja taotlemisel toetatava tegevuse maksumuse prognoosi. Nõude viia ostumenetlus läbi elektroonselt riigihangete registris eesmärk on tagada avalike vahendite kasutamine konkurentsi tingimustel ja ühiste ühiskondlike eesmärkide tulemuslikum toetamine. Riigihangete registris ostumenetluse korraldamine tagab läbipaistva protsessi, mis tähendab, et kõik huvitatud osapooled saavad näha, milliseid hankeid on välja kuulutatud, kes on pakkumisi teinud ja millised on pakkumiste tingimused. Sammuti võib riigihangete registris korraldada ostumenetluse ka seadmete soetamiseks, mis on ehitise osaks.

Kasutusjuhendid, sh riigihangete registri kasutajajuhend toetuse saajatele, kes ei ole RHS-i tähenduses, ja korduvad küsimused riigihangete registri kohta on kättesaadavad Rahandusministeeriumi veebilehel⁶. Kui ostumenetlus korraldatakse riigihangete registris, siis on lubatud tööd, teenust või vara hankida endaga või omavahel seotud isikutelt tulumaksuseaduse § 8 tähenduses.

Eelnõu § 7 lõikes 2 sätestatakse, et juhul kui toetuse taotleja korraldab ostumenetluse riigihangete registris pärast taotluse esitamist, siis peab toetuse taotleja toetuse taotlemisel esitama ehitise

⁶ Riigihangete registri kasutusjuhendid <https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused/riigihanked/kasulik-teave-oigusaktid#juhised>.

ehitamisel eeldatava maksumuse prognoosi. Prognoosis esitatakse andmed toetatava tegevuse kogumaksumuse ja abikõlblike kulude kohta, mis peavad olema põhjendatud ja üksikasjalikult kirjeldatud.

Samuti tuleb prognoosis selgelt tõendada, millisel viisil töö, teenuse või kauba hind saadi. Tõendiks võib olla näiteks hinnapakumuse, e-poe väljavõte, eksperthinnang, hinnakiri, informatsioon teenust või vara pakkuva ettevõtja veebilehelt. Lisatud informatsioon peab olema kontrollitav ja taasesitatav. Väljamakstava toetussumma aluseks on ostumenetluse tulemusel kujunenud toetatava tegevuse hinnale vastav tehtud kulutuste tegelik hind.

Väljamakstava toetussumma aluseks on seega tehtud kulude tegelikult hind ostumenetluse tulemusel saadud hinna piires, mis ei tohi omakorda olla taotletud toetuse summast suurem, millest tulenevalt peabki prognoos olema koostatud realistlikult ning tuginema tegelikele asjaoludele. Toetus makstakse välja ainult toetatava tegevuse abikõlbliku kulu hüvitamiseks.

Eelnõu § 7 lõikes 3 sätestatakse, milliseid andmeid lisaks peab sisaldama ehitise ehitamise maksumuse prognoos, kui toetuse taotleja korraldab ehitise ehitamise maksumuse väljaselgitamiseks ostumenetluse pärast taotluse esitamist. Ehitise ehitamise maksumuse prognoos peab sisaldama vähemalt järgmisi andmeid:

- 1) üldandmed ehitise kohta;
- 2) andmed ehitise põhikonstruktsiooni materjalide kohta;
- 3) ehitise eeldatav maksumus, milles sisalduvad ehitise välisrajatise kulu, aluse- ja vundamendikulu, kandetarindite kulu, fassaadielementide kulu, katusekulu, ruumitarindite kulu, pinnakatte kulu, tehnosüsteemi kulu, ehitusplatsi korralduskulu ja ehitusplatsi üldkulu.

Ehitise ehitamise maksumuse prognoosi koostamine enne ostumenetlust riigihangete registris annab esmase teabe, milliseks võib kujuneda ehitise maksumus ja millised on hetkel turuhinnad.

Eelnõu § 7 lõike 4 kohaselt koostab PRIA ehitise ehitamise maksumuse prognoosi vormi ja avaldab selle oma veebilehel.

Eelnõu § 7 lõikes 5 sätestatakse nõuded ostumenetluse korraldamisele riigihangete registris. Ostumenetluse elektroonselt riigihangete registris läbiviimise nõude eesmärk on tagada avalike vahendite kasutamine konkurentsi tingimustel ja ühiste ühiskondlike eesmärkide tulemuslikum toetamine. Seega on oluline lähendada RHS-i tähenduses hankijatele ja RHS-i tähenduses mittehankijatele seatud nõudeid, et võimalikult avatult ja läbipaistvalt läbi viia toetusega hüvitatavate kulude tegemise aluseks olevaid hankeid või oste.

Eelnõu § 7 lõikes 6 sätestatakse nõuded pakkumusele, ehk milliseid andmeid peab sisaldama pakkumus, kui ostumenetlus viiakse läbi riigihangete registris.

Eelnõu § 7 lõige 7 sätestab, et toetuse taotleja võib loobuda ostumenetluse korraldamisest riigihangete registris, kui see on objektiivselt põhjendatud, eelkõige kui turul puudub asjaomase töö, teenuse või vara pakkujate paljusus. Objektiivselt põhjendatuks loetakse näiteks olukorda, kui turul puudub asjaomase töö, teenuse või vara pakkujate paljusus. Küll aga peab toetuse taotleja vajadusel selgitama ja põhjendama, miks oli võimatu või ebapraktiline jätta korraldamata ostumenetlus riigihangete registris.

Eelnõu § 7 lõikes 8 sätestatakse, et toetuse taotleja ei või jaotada riigihangete keskkonnas teostatavat ostumenetlust osadeks eesmärgiga eirata ostumenetluse teostamiseks kehtestatud korda või nõudeid, eriti kui toetatavaks tegevuseks on funktsionaalselt koos toimivad või sama eesmärgi saavutamiseks vajalikud asjad, teenused või ehitustööd. Toetuse taotleja võib jagada ehitise ehitamise raames tellitava töö, teenuse või soetatava vara osadeks üksnes juhul, kui selleks on objektiivsed põhjused, näiteks kui on tegu täiesti erinevate hangitavate tööde või teenustega,

mida ei ole ühekorraga võimalik läbi viia.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse, kes saab toetust taotleda.

Eelnõu § 8 lõikes 1 sätestatakse, et toetust antakse äriseadustiku tähenduses ettevõtjale, kes tegeleb põllumajanduslike toodete tootmisega ja kelle omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal vahemikus 10 000 – 250 000 eurot või taotluse esitamisele vahetult eelnenud teisel majandusaastal vähemalt 10 000 eurot, kuid mitte rohkem kui 250 000 eurot (edaspidi ka *põllumajandusalal tegutsev taotleja*). Samuti antakse toetust ka põllumajandusliku tegevusega alustavale ettevõtjale (edaspidi ka *põllumajandusalal alustav taotleja*).

Strateegiakava peatükis 4 jaotises 4.1.1 on sätestatud, mida loetakse põllumajanduslikuks tegevuseks, mille kohaselt põllumajanduslikuks tootmiseks loetakse põllumajandustoodete kasvatamist või tootmist, sealhulgas saagikoristus, põllumajandusloomade aretamist ja pidamist, lühikese raieringiga madalmetsa kasvatamist. Seega põllumajandusalal tegeutsemiseks loetakse põllumajandustoodete kasvatamist või tootmist (sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine) või põllumajandusmaa hoidmine karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras või minimaalne tegevus põllumajandusmaal, mis on looduslikult karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras.

Äriseadustiku § 1 kohaselt loetakse ettevõtjaks füüsilist isikut, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ning kellele kaupade müük või teenuste osutamine on püsiv tegevus, ning äriseadustiku §-s 2 sätestatud äriühing, milleks on täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu.

Seda, mida loetakse põllumajanduslikeks toodeteks, on selgitatud eelnõu § 3 lõike 2 selgitava osa juures.

Eelnõu § 8 lõike 2 kohaselt kui toetuse taotlejal ei ole lõike 1 punktis 1 nimetatud müügitulu suurust, milleks on 10 000–250 000 eurot, saavutatud vääramatu jõu, erandlike asjaolude või ebasoodsa sotsiaal-majandusliku olukorra tõttu ning mis on ka tõendatud, siis peab toetuse taotleja vastama aktiivse põllumajandustootja nõudele.

Strateegiakava kohaselt loetakse aktiivseks põllumajandustootjaks füüsilisi või juriidilisi isikuid, kelle saadud otsetoetuste summa ei ületanud eelneval aastal 5 000 eurot.

Kui eelneval aastal toetuse taotleja põllumajandusliku majapidamise kohta antud otsetoetuste summa on suurem kui 5000 eurot või kelle põllumajandusliku majapidamise kohta ei antud taotluse esitamise aastale eelnenud kalendriaastal otsetoetusi, siis füüsiline isik või juriidiline isik loetakse aktiivseks põllumajandustootjaks juhul, kui ta vastab vähemalt ühele järgmistest tingimustest:

- 1) taotluse esitamise aastal on tema kasutuses vähemalt üks hektar põllumaad või püsiluhtude alust maad;
- 2) taotluse esitamise aastal on tal põllumajandusloomade registri andmetel ühele loomühikule vastavalt hulgal põllumajandusloomi või üks mesilaspere;
- 3) taotluse esitamise aastal on tema kasutuses oleva põllumajandusmaa karjatamiseks ja harimiseks sobilikus seisukorras hoidmise kulu vähemalt 60 eurot hektari kohta;
- 4) taotluse esitamise aastal on tema kasutuses vähemalt üks hektar pärandniitu, mis vastab perioodi 2023–2027 pärandniidu hooldamise toetuse toetusõigusliku maa nõuetele.

Eelnõu § 8 lõike 3 kohaselt on toetuse taotleja põllumajandusalal alustav, kui:

- 1) ta ei ole taotluse esitamise tähtpäeva seisuga tegelenud põllumajandusliku tegevusega füüsilisest isikust ettevõtjana (edaspidi *FIE*) või omanud osalust põllumajandusalal tegutsevas äriühingus kauem kui seitse majandusaastat.

2) FIE-st toetuse taotleja omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu taotluse esitamisele vahetult eelnenud igal seitsmel majandusaastal oli alla 10 000 euro. See tähendab, et kui vähemalt ühel taotluse esitamisele vahetult eelnenud seitsmel aastal omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli 10 000 eurot või sellest suurem, siis loetakse, et FIE on põllumajandusliku tegevusega juba alustanud;

3) FIE või äriühingu osanik või aktsionär omas äriühingus osalust ajal, mil äriühingu omatoodetud põllumajanduslike toodete aastane müügitulu taotluse esitamisele vahetult eelnenud igal seitsmel majandusaastal oli alla 10 000 euro, sealjuures ei arvestata FIE või äriühingu osaniku või aktsionäri sellist osalust äriühingus, millega ta ei saanud otseselt ega kaudselt oluliselt mõjutada selle äriühingu tegevust. Kui vähemalt ühel taotluse esitamisele vahetult eelnenud seitsmel aastal omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli 10 000 eurot või sellest suurem, siis loetakse, et põllumajandusliku tegevusega on juba alustatud.

Eelnõu § 8 lõikes 4 sätestatakse erand, kui põllumajandusliku tegevusega soovitakse alustada omandatud põllumajandusalal tegutseva äriühingu või põllumajandusettevõtte kaudu, siis peab enne taotluse esitamise tähtpäeva olema omandanud põllumajandusalal tegutseva äriühingu kogu osaluse või FIE-le kuulunud kogu põllumajandusettevõtte. Samuti peab omandatud põllumajandusalal tegutseva äriühing või põllumajandusettevõtte vastama lõikes 3 sätestatud nõuetele.

Eelnõu §-s 9 on sätestatud nõuded toetuse taotlejale.

Eelnõu § 9 lõige 1 sätestab, et toetuse taotleja riikliku maksu võlg, sealhulgas maksuhalduri haldusaktiga kindlaks määratud intress, on väiksem kui 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Sätte eesmärk on tagada, et toetust saavad vaid need toetuse taotlejad, kes on oma kohustused riigi ees täitnud. Toetust antakse üksnes neile, kes on majanduslikult jätkusuutlikud.

Maksukorralduse seaduse § 32 kohaselt on maksuvõlg maksukohustuslase poolt tähtpäevaks tasumata jäetud maksusumma, tähtpäevaks tasumata jäetud maksusummalt arvestatud intress ning tollivõlast tulenev tähtpäevaks tasumata maksusumma ja sellelt arvestatud intress. ELÜPS-i § 28 lõike 3 punkti 1 kohaselt jäetakse taotlus rahuldamata, kui toetuse taotleja ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele. Seega on PRIA-l õigus kontrollida kogu taotluste menetlemise ajal ja enne toetuse väljamaksmist toetuse taotleja ja toetuse saajal riikliku maksu võla olemasolu ning maksuvõla olemasolu korral selle ajatust ja maksete tähtaegset tasumist.

Eelnõu § 9 lõige 2 sätestab, et toetuse taotlejal ei tohi olla likvideerimismenetlust ega pankrotimenetlust. See tähendab, et toetuse taotleja äritegevus peab olema stabiilne ning ta ei tohi olla finantsraskustes. Lisaks ei tohi toetuse taotlejal olla kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist. Samuti ei tohi toetuse taotlejal olla kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust, mis võib tähendada, et toetuse taotleja juriidiline seisund ei ole korras või tal on võlgnevused riigi ees.

Pankrotiseaduse § 1 lõigete 2 ja 3 kohaselt on võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine ning juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks. PRIA kontrollib toetuse taotleja ja toetuse saaja suhtes võimaliku algatatud likvideerimismenetluse või ajutise pankrotihalduri või väljakuulutatud pankrotiotsuse olemasolu ametlikust võrguväljaandest Ametlikud Teadaanded.

Eelnõu § 9 lõikes 3 kehtestatakse, et toetuse taotleja peab olema varem riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest saadud ja tagasimaksmisele kuulunud summa tagasi maksnud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral tagasimaksed tasunud ettenähtud summas. Selle nõude eesmärk on maandada riigile lisanduvate rahaliste kohustuste (rikkumiste tagasimaksed) tekkimise riski ning tagada vahendite kasutamise sihtotstarbelisus ja jätkusuutlikkuse suurendamine.

Eelnõu § 9 lõige 4 sätestab, et toetuse taotlejal ei tohi olla kehtivat karistust loomakaitseseaduse §-s 66¹ – loomapidamisnõuete rikkumine, 66² – looma suhtes lubamatu teo toimepanemine, 66⁵ – looma vedamise kohta esitatavate nõuete rikkumine, 66⁶ – looma tapmise või hukkamise kohta esitatavate nõuete rikkumine või 66⁷ – looma ravimise ja muu veterinaarse menetluse nõuete rikkumine, veterinaarseaduse §-s 97 – looma pidamise, sealhulgas bioturvalisuse veterinaarnõuete rikkumine, 104 – loomataudi kahtlusest ja diagnoosimisest, sealhulgas peetavate loomade ulatuslikust haigestumisest ja hukkamisest, teavitamise nõuete rikkumine, 105 – eriti ohtliku loomataudi ohu, kahtluse ja puhkemise korral loomataudi tõrjeks rakendatavate meetmete eiramine ning loomatauditõrje nõuete rikkumine või 106 – kohustuslikult tõrjutava ja vajaduspõhiselt tõrjutava loomataudi ennetamiseks ja tõrjeks rakendatavate meetmete eiramine ning loomatauditõrje nõuete rikkumine, väetiseseaduse §-s 37 – väetise koostise nõuete rikkumine ja mittenõuetekohase väetise käitlemine, jäätmeseaduse §-s 120 – jäätmete tekke vältimise, jäätmehoolduse ja jäätmealase arvestuse pidamise nõuete rikkumine, 120¹ – jäätmete käitlemise nõuete rikkumine, 120² – jäätmete käitlemine registreeringuta ja registreeringu nõuete rikkumine, 126 – segaolmejäätmete sortimise nõuete ja jäätmete ladestamise tingimuste rikkumine ning selliste jäätmete ladestamine, mille ladestamine on keelatud või 126⁴ – jäätmete põletamine ja keskkonda viimine väljaspool jäätmekäitluskohta, toiduseaduse §-s 53¹ – toidu käitlemine ettevõttes, milles toidu käitlemiseks on vajalik teatamiskohustuse täitmine ning tegevusluba, 53² – toidu suhtes esitatud nõuete rikkumine, 53³ – toidu käitlemise ning toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete kohta esitatud nõuete rikkumine, 53⁵ – teabe esitamise nõuete rikkumine või 53⁶ – toidu kohta valeandmete esitamine, söödaseaduse §-s 33 – sööda kohta esitatavate nõuete rikkumine, 34 – sööda märgistamise nõuete rikkumine või 35 – sööda käitlemise ja söötmise nõuete rikkumine eest või 36¹ – teatamiskohustuse rikkumine, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhimissüsteemi seaduse §-s 53 – keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise nõude eiramine ega karistuseseadustiku §-s 49¹ – ettevõtluskeeld, 52² – loomapidamise keeld, 55¹ punkt 2 – juriidilise isiku lisakaristused, 209 – kelmus, 209¹ – hankekelmus, 210 – soodustuskelmus, 264 – looma julm kohtlemine, 296 – altkäemaksu vahendus, 298 – altkäemaksu andmine, 298¹ – mõjuvõimuga kauplemine, 363 – keskkonnakaitseloata tegutsemine, 364 – keskkonna saastamine, 365 – keskkonna saastamine ettevaatamatusest, 367 – kemikaalide ja jäätmehoolduse nõuete rikkumine, 368 – kemikaalide ja jäätmehoolduse nõuete rikkumine ettevaatamatusest, 372 – tegevusloata ja keelatud majandustegevus, 373 – ärikeelu rikkumine või 384 – maksejõuetuse põhjustamine sätestatud sүүtegude toimepanemise eest.

Riigikohtu otsusele nr 3-3-1-85-14⁷ tuginedes, mis puudutab toetuse taotleja kohustust täita keskkonna-, toiduhügieeni- ja loomade heaolu nõudeid ning toetuse taotleja suhtes jõustunud süüdimõistvat süüteo otsust nende nõuete rikkumise eest, on määruses välja toodud konkreetsed väär- ja kuriteod, mille toimepanemise puhul on põhjust kahelda toetuse taotleja tahtes või võimekuses viia toetatav tegevus ellu õiguspäraselt. Seega, kui toetuse taotleja kohta on karistusregistrisse kantud karistusandmeid määruse § 9 lõikes 4 sätestatud süüteo toimepanemise eest, siis selline toetuse taotleja ei vasta nõuetele ja talle toetust ei anta.

Valdavas enamuses on välja valitud sүүteod seotud põllumajandusliku tegevusvaldkonnaga. Arvestades, et toetusega jagatakse riigieelarvelisi ja Euroopa Liidu vahendeid, mida on piiratud ulatuses, on oluline, et nimetatud vahendeid saaksid kasutada üksnes õiguskuulekad ettevõtjad,

⁷ Riigikohtu halduskolleegiumi 11. märtsi 2015. a otsus nr 3-3-1-85-14.

kes on täitnud õigusaktides sätestatud nõudeid ja on suutnud oma tegevust õiguspäraselt korraldada.

Lisaks on kõnealune nõue seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116⁸ artikli 59 lõikes 1 sätestatuga, mille kohaselt võtavad liikmesriigid ühise põllumajanduspoliitika raames vastu kõik õigus- ja haldusnormid ning kõik muud vajalikud meetmed, et tagada liidu finantshuvide tõhus kaitse ja eelkõige selleks, et:

- a) kontrollida fondide rahastatavate tegevuste seaduslikkust ja korrektsust, sealhulgas toetusesaajate tasandil ning vastavalt ÜPP strateegiakavades ettenähtule;
- b) tagada tõhus kaitse kelmuse ja pettuste vastu, eelkõige kõrgema riskiga aladel, mis toimib heidutusena, võttes arvesse meetmete kulusid ja nendest saadavat kasu ning nende proportsionaalsust;
- c) ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumist, kelmusi ja pettust, kehtestada tõhusaid, hoiatavaid ja proportsionaalseid karistusi vastavalt liidu õigusele või selle puudumise korral vastavalt riigisisesele õigusele ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi;
- d) kehtestada tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi vastavalt liidu õigusele või selle puudumise korral vastavalt liikmesriigi õigusele ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi;
- e) nõuda tagasi alusetud maksed koos intressiga ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi, sealhulgas eeskirjade eiramise eest määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artikli 1 lõike 2 tähenduses.

Seega, kui ühise põllumajanduspoliitika toetuste taotlemisel ei osale isikud, keda on karistatud eelnimetatud süütegude eest, suurendab see Euroopa Liidu finantshuvide kaitset, sest raha väärkasutuse risk alaneb märkimisväärselt.

Eelnõu § 9 lõikes 5 sätestatakse, et kui põllumajandusalal tegutsev taotleja on toetust saanud strateegiakava sekkumise KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ raames (tehtud toetuse määramise otsus) ning toetatavad tegevused ei ole elluviidud selle toetuse määramise hetkeks, siis käesolevat toetust ei anta. See tähendab, et kui põllumajandusalal tegutsev taotleja on määratud toetust sekkumise KK1 „Perioodi 2023–2027 põllumajandusettevõtja keskkonna- ja kliimapolitiika eesmärkide saavutamise investeeringutoetus“ raames ning need toetatavad tegevused ei ole ellu viidud „Perioodi 2023–2027 väikese põllumajandusettevõtja arendamise investeeringutoetus“ taotluste rahuldamise otsuse tegemise hetkeks, siis selle toetuse raames taotluse rahuldamise otsust ei tehta. Toetatav tegevus on ellu viidud, kui PRIA on teinud toetuse maksmise otsuse ja viimane toetuse osa on välja makstud.

Nimetatud nõue on sätestatud tulenevalt sellest, et üks ettevõtja (põllumajandustootja) ei broneeriks kahest investeeringutoetusest ettenähtud vahendeid kuna investeeringutoetuste eelarved on sellel programmiperioodil võrdlemisi väikesed ning ka juba käesolev programmiperiood on peagi lõppemas. Samuti on eesmärgiks vältida eelmisel programmiperioodil tekkinud olukordi, kus investeeringuteks ettenähtud vahendid broneeriti, kuid investeeringute tegemiseni ei jõutud (ei olnud omavahendeid, võeti liiga suures mahus kohustusi vms). Kokkuvõtteks on selle nõude sätestamise eesmärgiks vältida olukordi, et samad isikud saavad korraka toetust kahest investeeringutoetusest ning investeeringute tegemine võib sellest tulenevalt viibida, kuid samal ajal on eelarvevahendid broneeritud.

Eelnõu § 9 lõike 6 punktis 1 sätestatakse, et toetust ei saa taotleda põllumajandusalal alustav taotleja, kui ta on varem saanud või taotleb samal ajal sekkumise 7.2 „Põllumajandusliku

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261).

tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine“ raames antavat toetust. Nimetatud piirang on kehtestatud tulenevalt sellest, et ka sekkumise 7.2 raames toetatakse põllumajandusliku tegevusega alustajaid, mida aga ei ole enam ettevõtja, kes on juba korra põllumajandusliku tegevusega alustanud.

Eelnõu § 9 lõike 6 punkti 2 kohaselt põllumajandusalal alustava taotleja kohta ei tohi olla „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ meetme 4 tegevuse liigi 4.1 „Investeeringud põllumajandusettevõtte tulemuslikkuse parandamiseks“, meetme 6 tegevus liigi 6.1 „Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine“ või tegevuse liigi 6.3 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ või strateegiakava sekkumise KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud” raames tehtud taotluse rahuldamise otsust. Kui põllumajandusalal alustav taotleja on varasemalt saanud eespool nimetatud toetusi, siis loetakse, et see toetuse taotleja on põllumajandusliku tegevusega juba alustanud, sest kõik need toetuse on suunatud põllumajandusliku tegevuse edendamiseks ja sel juhul on tegemist toetuse taotlejaga, kes on põllumajandusliku tegevusega juba alustanud.

Eelnõu § 9 lõike 6 punktis 3 sätestatakse põllumajandusalal alustaval taotlejale nõue, mille kohaselt peab FIE või äriühingu puhul vähemalt üks juhatus liige osalema enne taotluse esitamist samal aastal vähemalt kuus akadeemilist tundi kestnud ettevõtlusalasel infopäeval, mis sisaldas äriplaani koostamise tutvustust ning mis on korraldatud strateegiakava sekkumise „Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus“ raames. See tähendab, et põllumajandusalal alustaval taotlejal on kohustus läbida enne taotluse esitamist selline infopäev, kus tutvustatakse äriplaani koostamise põhimõtteid ja jagatakse praktilisi näiteid äriplaani ning selle juurde kuuluvate finantsprognooside koostamise kohta. Infopäev peab olema läbitud enne taotluse esitamist, et omandatud teadmisi oleks toetuse taotlejal võimalik rakendada juba taotluse esitamiseks vajaliku äriidee kirjeldamisel, ning selle eesmärk ongi anda põllumajandusliku ettevõtlusega alustamiseks vajalikke põhiteadmisi äriplaani koostamisest ja tegevuste pikaajalisest kavandamisest. Kuna ettevõtlusega alustamine on riskantne ning eeldab rahaliste vahendite olemasolu, siis on infopäev suunatud just sellele, et põllumajandusalal alustavad taotlejad oskaksid oma tegevusi paremini mõtestada ja rahalisi tegevusi kavandada. Kvaliteetne ja läbimõeldud äriplaani suurendab omakorda võimalust, et põllumajandustootjad jätkavad põllumajanduse valdkonnas ettevõtjatena tegutsemist ka edaspidi. Infopäev on kestusega vähemalt kuus akadeemilist tundi, sest selle puhul on tegu üksnes infot tutvustava lühema üritusega, mis ei ole õppekavapõhine, mistõttu võib eeldada, et selle aja jooksul jõuab vajalike teadmiste tutvustuse edasi anda. Kuus akadeemilist tundi on optimaalne aeg, mille jooksul osaleja on võimeline informatsiooni omandama. AKIS-e raames korraldatava infopäevade kohta leiab täpsemat infot veebilehelt <https://www.pikk.ee>, mille sündmuste kalendris avaldatakse ka täpsemad kuupäevad, mil asjakohased infopäevad toimuvad. Infopäeval osalejate nimekirjad edastab PRIA-le infopäeva korraldaja. Esitatav nimekiri on tõenduseks, et toetuse taotleja on infopäeva kogu ulatuses läbinud ning sellega täitnud eelnõuga kehtestatava nõude.

Eelnõu § 9 lõikes 7 sätestatakse erand, mille kohaselt ei pea põllumajandusalal alustav taotleja infopäeval osalema, kui ta (FIE või äriühingu vähemalt üks juhatus liige) on enne taotluse esitamist samal aastal või taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe aasta jooksul läbinud vähemalt kaheksa akadeemilist tundi kestnud ettevõtlusalase täienduskoolituse, mis sisaldas äriplaani koostamise õpet. Samuti ei pea põllumajandusalal alustav taotleja infopäeval osalema, kui ta on omandanud kutseeaduse kohaselt kvalifikatsiooniraamistiku kutsekvalifikatsiooni viienda taseme või kõrghariduse, mille õppekava muu hulgas sisaldas äriplaani koostamise õpet. Täienduskoolitus peab olema läbitud enne taotluse esitamist, et omandatud teadmisi oleks toetuse taotlejal võimalik rakendada juba taotluse esitamiseks vajaliku äriplaani koostamisel. Täienduskoolituse läbimist, kutsekvalifikatsiooni viienda taseme olemasolu või kõrghariduse omandamist tõendatakse asjakohase dokumendiga, näiteks tunnistuse või diplomiga. Kui täienduskoolitus koosneb mitmest teemamoodulist, peab täienduskoolituse läbimist tõendavast dokumendist selguma, et toetuse taotleja on läbinud muu hulgas teemamooduli, mis käsitleb

äriplaani koostamise õpet. Toetuse taotleja vastab täienduskoolituse osalemise nõudele üksnes juhul, kui täiendkoolitus on läbitud enne taotluse esitamist samal aastal (näiteks on täienduskoolitus läbitud aasta alguses ning sama aasta augustis esitatakse taotlus) või taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud kahe aasta jooksul. Vähemalt kaheksa akadeemilist tundi kestva täienduskoolituse läbimise nõude sätestamisel on võetud arvesse, et tegemist ei oleks vaid lühikese seminari või muu õpisündmusega, millel õppekava puudub, mistõttu kui täienduskoolitusel (õppekavapõhine) on osaletud, siis ei ole infopäeva (mitteõppekavapõhine) vaja läbida. Täiendkoolituse õppekava kestus, kaheksa akadeemilist tundi, näitab seda, et tegemist on koolitusega, mis kestab terve tööpäeva ja mille põhjal saab eeldada, et kõik vajalikud teadmised on edasi antud. Kui põllumajandusalal alustav taotleja on omandanud kutsekvalifikatsiooni viienda taseme või kõrghariduse, mille õppekava sisaldas äriplaani koostamise õpet, siis peab vastav õpe olema läbitud (näiteks on kaitstud äriplaani teemaline lõputöö või on olemas äriplaani koostamist sisaldava õppeaine hinne).

Eelnõu §-s 10 sätestatakse taotluse esitamine ja taotluste esitamise tähtaeg.

Eelnõu § 10 lõike 1 kohaselt esitab toetuse taotleja toetuse saamiseks selleks ettenähtud tähtajal elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le taotluse. E-maili teel või paberil esitatud taotlusi vastu ei võeta.

Eelnõu § 10 lõike 2 kohaselt PRIA teatab taotluste vastuvõtu alustamisest väljaandes Ametlikud Teadaanded ja oma veebilehel.

Eelnõu § 10 lõike 3 kohaselt võib iga toetuse taotleja ettenähtud tähtajal, see tähendab iga taotlusvooru ajal, esitada vaid ühe taotluse, mis võib sisaldada rohkem kui üht toetatavat tegevust. Seega kui toetuse taotleja soovib taotlusvoorus taotleda toetust rohkem kui ühe toetatava tegevuse elluviimiseks, esitab ta ühe taotluse, mis sisaldab kõiki toetatavaid tegevusi.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse nõuded taotlusele ehk andmed, mida taotlus peab sisaldama.

Eelnõu § 11 lõikes 1 sätestatakse andmed, mis peavad taotluses sisalduma. Toetuse taotleja ja toetatava tegevuse kohta esitatakse taotluses järgmised üldandmed: toetuse taotleja ärinimi ja äriregistri kood ning taotleja esindaja nimi ja kontaktandmed, teave kas toetuse taotleja on põllumajandusalal alustav taotleja või põllumajandusalal tegutsev taotleja, toetatava tegevuse eesmärk, kirjeldus, elluviimise eeldatav algusaeg ja lõpptähtpäev ning toetatava tegevuse elluviimise asukoht, taotletava toetuse suurus, toetatava tegevuse kogumaksumus ja abikõlblike kulude suurus ning teave, kas vara soetatakse liisingulepingu alusel. Kui toetuse taotleja on enne taotluse esitamist ellu viinud ostumenetluse elektrooniliselt riigihangete registris, siis peab toetuse taotleja esitama selle ostumenetluse viitenumbri. Punkti 8 kohaselt, kui toetatavaks tegevuseks on omatarbeks taastuenergia tootmiseks vajaliku ehitise ehitamine või materiaalse vara soetamine, siis esitab toetuse taotleja teabe selle kohta, kui suur oli tema energiakulu (kWh) kokku taotlemise aastale vahetult eelneval aastal ja kui suur on tema taastuenergia tootmisvõimsus (kW) ning kui suur on tema taastuenergia tootmisvõimsus (kW) ja aastane toodetav energiakogus (kWh) kokku pärast toetatava tegevuse elluviimist. Täpsemalt on selgitatud omatarbeks taastuenergia tootmiseks vajaliku ehitise ehitamist või materiaalse vara soetamist eelnõu § 3 lõike 3 selgitava osa juures. Punkti 10 kohaselt peab toetuse taotleja esitama andmed selle kohta, kas ta on autonoomne ettevõtja, partnerettevõtja või seotud ettevõtja ning punkti 11 kohaselt andmed toetuse taotleja kontserni liikmete ja toetuse taotleja üle lepingu või muu alusel valitsevat mõju omava ettevõtja kohta, mille abil määratakse kindlaks eelnõu § 4 lõikes 4 sätestatud toetuse taotlejale maksimaalne võimalik toetuse suurus.

Eelnõu § 11 lõikes 2 sätestatakse, millised andmed ja dokumendid peab koos taotlusega esitama põllumajandusalal tegutsev taotleja. Põllumajandusalal tegutsev taotleja peab esitama taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuni kahe majandusaasta omatoodetud põllumajanduslike toodete

müügitulu ja muu müügitulu toodete ja teenuste kaupa, märkides iga toote või teenuse kohta müüdnud ühikute koguse ja müügitulu summa. Kui põllumajandusalal tegutsev taotleja ei ole saavutanud eelnõu § 8 lõike 1 punktis 1 nimetatud minimaalset müügitulu suurust, milleks on 10 000, siis esitab ta objektiivse põhjenduse müügitulu saavutamata jätmise kohta. Seda, mida loetakse objektiivseks põhjenduseks on selgitatud eelnõu § 8 lõike 2 selgitava osa juures.

Samuti esitab põllumajandusalal tegutsev taotleja lisas 1 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja taotluse hindamise kriteeriumid“ sätestatud hindamiskriteeriumi täitmise tõendamiseks asjakohase tunnistuse, aruande, lepingu või muu dokumendi. Hindamiskriteeriumite joonealustes märkustes on täpsustatud, milline dokument tõendab vastava kriteeriumi täitmist. Näiteks hindamiskriteeriumi 3.1 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja panus keskkonna- ja kliimaeesmärkidest teadlikkuse parandamisse“ täitmist tõendatakse asjakohase tunnistuse või muu dokumendiga, millega tõendatakse infopäeval või koolitusel osalemist.

Eelnõu § 11 lõikes 3 sätestatakse, millised andmed ja dokumendid peab koos taotlusega esitama põllumajandusalal alustav taotleja. Põllumajandusalal alustav taotleja esitab teabe selle kohta, kas ta on omandanud eelnõu § 8 lõike 4 kohase äriühingu kogu osaluse või kogu põllumajandusettevõtte. Samuti peab põllumajandusalal alustav taotleja esitama teabe selle kohta, kas on läbitud eelnõu § 9 lõike 6 punktis 3 sätestatud nõuetekohane infopäev või lõike 7 punkti 1 kohane täiendkoolitus. Samuti esitab põllumajandusalal tegutsev taotleja lisas 2 „Põllumajandusalal alustava taotleja taotluse hindamise kriteeriumid“ sätestatud hindamiskriteeriumi täitmise tõendamiseks asjakohase haridust või kutsetaset tõendava dokumendi ning töösuhet tõendava dokumendi. Hindamiskriteeriumite joonealustes märkustes on täpsustatud, milline dokument tõendab vastava kriteeriumi täitmist.

Eelnõu § 11 lõigetes 4 ja 5 sätestatakse, millised majandusaasta aruanded või tuludeklaratsiooni vormi E andmed võetakse aluseks, kui taotluse esitamise hetkeks ei ole saabunud nende aruannete või andmete esitamise tähtaeg äriregistrile või Maksu- ja Tolliametile (edaspidi *MTA*).

Eelnõu § 11 lõikes 6 sätestatakse, millised dokumendid peab toetuse taotleja esitama kui toetatavaks tegevuseks on materiaalse vara soetamine.

Kui toetust taotletakse kasutatud materiaalse vara soetamiseks, siis peab toetuse taotleja esitama dokumendid, millega tõendatakse, et soetatav materiaalne vara on taotluse esitamise päevast arvates toodetud vähem kui viis aastat tagasi, selle soetamiseks ei ole saadud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi ning nimetud materiaalse vara hind ei ületa selle turuväärtust ja on uue samaväärse materiaalse vara hinnast madalam. Kasutatud mobiilseid masinaid ja seadmeid ei kanta võrdlushindade kataloogi. Kasutatud materiaalse vara puhul on toetuse taotlejal vajalik võtta võrreldavad hinnapakumused uue samaväärse materiaalse vara kohta, kui uus samaväärne mobiilne masin või seade ei ole kantud võrdlushindade kataloogi. Mobiilsete masinate ja seadmete soetamisel ei ole vaja PRIA-le hinnapakumust esitada, kuid muu materiaalse vara soetamise korral peab esitama hinnapakumused. Toetuse saamiseks peavad mobiilsed masinad ja seadmed olema kantud võrdlushindade hinnakataloogi. Võrdlushindade hinnakataloogis fikseeritakse asja või teenuse maksimaalne abikõlblik käibemaksuta maksumus ja selle kehtivuse aeg ning ekspertarvamus, milline mobiilne masin ja seade on kokkusobiv keskkonna- ja kliimapolitiika eesmärkide saavutamiseks. Kui soetatava materiaalse vara käibemaksuta maksumus on alla 20 000 euro, siis esitatakse selle materiaalse vara kirjeldus.

Kui toetust antakse materiaalse vara soetamiseks, mis paigaldatakse ehitisse või mida kasutatakse ehitises, siis peab see ehitis olema toetuse taotleja otseses valduses asjaõiguslikul, omandiõiguse, hoonestusõiguse või kasutusvalduse alusel ja koos taotlusega tuleb esitada seda õigust tõendav leping, kui see asjaõigus ei nähtu kinnistusraamatust või võlaõiguslikul alusel, siis seda tõendav võlaõiguslik leping.

Eelnõu § 11 lõikes 7 sätestatakse, et kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks, siis peab toetuse taotleja esitama koos taotlusega väljavõtte vähemalt eelprojekti joonistest koos eelprojekti seletuskirjaga juhul, kui ehitusprojekt on nõutav ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korras. Eelprojektiks loetakse seda projekti, mille alusel toetuse taotleja võtab ehitustööde hinnapakumused või koostab ehitise ehitamise maksumuse prognoosi. Samuti peab ehitise ehitamise korral toetuse taotleja tõendama ehitisealuse maa omandikuuluvust – PRIA kontrollib asjakohast õigust kinnistusraamatust. Kui toetuse taotleja kasutab ehitisealust maad hoonestusõiguse alusel, siis tuleb toetuse taotlemisel esitada seda õigust tõendav leping, et toetuse taotleja kasuks on seatud hoonestusõigus vähemalt eelnõu § 15 lõikes 3 sätestatud sihipärase kasutamise perioodi lõpuni. Nimetatud lepinguga koos tuleb PRIA-le esitada ka kõik lepingu lisad, sealhulgas asendiplaan. Lisaks esitab toetuse taotleja ka kulude mõistlikkust tõendavad dokumendid.

Eelnõu § 11 lõikes 8 sätestatakse, millised dokumendid peab toetuse taotleja esitama kui toetatavaks tegevuseks on mitmeaastaste taimede soetamine. Kui toetust taotletakse mitmeaastaste taimede soetamiseks, siis peab toetuse taotleja esitama kulude mõistlikkust tõendavad dokumendid. Kui mitmeaastase taimede külvamise, istutamise või maha panemise alune maa (taimedevalune maa) on toetuse taotleja valduses asjaõiguslikul alusel, siis seda tõendav asjaõigusleping, kui asjaõigus ei nähtu kinnistusraamatust või võlaõiguslikul alusel, siis seda tõendav võlaõiguslik leping.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse taotluse kontrollimine.

PRIA kontrollib vastuvõetud taotluse nõuetekohasust ja selles esitatud andmete õigsust ning toetuse taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse vastavust Euroopa Liidu õigusaktides, ELÜPS-is, strateegiakavas ja selles määruses sätestatud nõuetele. Taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele on õigus kontrollida ka toetuse taotlejaga seotud kolmanda isiku juures, kes valdab toetuse saamisega seotud andmeid või dokumente, ja toetatava tegevuse elluviimise kohas. Toetuse taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimisel võib PRIA kasutada erinevaid riiklikke registreid (nt koostöö MTA-ga). Pidades silmas, et taotluste hindamisel tuleb tagada ettevõtjate võrdne kohtlemine olenemata sellest, kas FIE peab kassa- või tekkepõhist raamatupidamist, küsib näiteks PRIA MTA-lt vormi E andmeid kõigi FIE-dest toetuse taotlejate kohta.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse taotluste hindamine ja taotluste paremusjärjestuse moodustamine.

PRIA hindab taotlusi lisa 1 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja taotluse hindamise kriteeriumid“ ja lisa 2 „Põllumajandusalal alustava taotleja taotluse hindamise kriteeriumid“ sätestatud hindamiskriteeriumite alusel.

PRIA moodustab hindamistulemuste alusel eraldi kaks taotluste paremusjärjestust – ühe paremusjärjestuse lisa 1 sätestatud hindamiskriteeriumite alusel põllumajandusalal tegutsevate taotlejate esitatud taotluste kohta ning teise paremusjärjestuse lisa 2 sätestatud hindamiskriteeriumite alusel põllumajandusalal alustavate taotlejate esitatud taotluste kohta. Mõlema paremusjärjestuse koostamisel loetakse paremaks kõrgema hindepunktide summa saanud taotlused.

Hindamiskriteeriumite (lisa 1 ja lisa 2) alusel võrdsete hindepunktidega taotluste puhul eelistatakse taotlust, milles taotletav toetuse summa on väiksem. Kui aga ka taotletav toetuse summa on võrdne, siis eelistatakse taotlust, milles esitatud toetatava tegevuse omafinantseering on suurem. ELÜPS-i § 24 lõike 2 punkti 10 kohaselt võib toetuse andmise tingimustes sätestada muuhulgas ka taotluse eelistamise võimalused võrdsete näitajatega taotluste korral.

Lisa 2 „Põllumajandusalal alustava taotleja taotluse hindamise kriteeriumid“ B-osas sätestatud hindamiskriteeriumitele vastavuse hindamiseks ja taotluste paremusjärjestuse moodustamise ettepaneku tegemiseks moodustab PRIA nõuandva hindamiskomisjoni. Hindamiskomisjoni pädevusse kuulub taotluste hindamine eelnõu lisa 2 B osas kehtestatud hindamiskriteeriumite põhjal andes taotlusele hindepunkte lisa 2 B-osa alusel. See, et PRIA moodustab hindamiseks hindamiskomisjoni tähendab, et PRIA viib hindamise läbi hindamiskomisjoni kaudu. Hindamiskomisjoni liikmed annavad taotlusele lisa 2 B-osa sätestatud hindamiskriteeriumide alusel hindepunkte. Hindepunktide summa alusel teeb hindamiskomisjon PRIA-le paremusjärjestuse moodustamise ettepaneku. Kuigi määrus näeb ette, et hindamise viib läbi hindamiskomisjon, ei ole hindamiskomisjon haldusorgan ega saa taotluste heakskiitmise menetluses teostada menetlustoiminguid enda nimel. Hindamiskomisjon on PRIA suhtes üksnes nõuandva õigusega ja tal on õigus teha ettepanekuid paremusjärjestuse moodustamiseks. PRIA-l on õigus ja lausa kohustus hinnata hindamiskomisjoni poolt läbi viidava hindamise õiguspärasust, sealhulgas hindamise erapooletust ning menetlus- ja kaalumisreeglite järgimist. Lisa 2 B-osas hindab hindamiskomisjon hindamiskriteeriumi 4 „Äriplaani jätkusuutlikkus ja äriplaani idee vastavus sekkumise eesmärkidele“ alusel. PRIA hindab lisa 2 A-osa.

Lisas 1 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja taotluse hindamise kriteeriumid“ hinnatakse taotluseid nelja hindamiskriteeriumi alusel:

- 1) majanduslikud hindamiskriteeriumid;
- 2) arengu ja koostöö hindamiskriteeriumid;
- 3) keskkonnaeesmärkide hindamiskriteeriumid;
- 4) varustuskindluse riskide vähendamise hindamiskriteeriumid.

Need neli hindamiskriteeriumit jagunevad omakorda alakriteeriumiteks.

Hindamiskriteeriumi „Majanduslikud hindamiskriteeriumid“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kelle finantsvõimekus on suurem toetatava tegevuse elluviimisel.

Hindamiskriteerium 1.1 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja suurem omafinantseering“ – eesmärk on eelistada põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes panustavad toetatava tegevuse elluviimisel rohkem omavahendeid, sest see vähendab survet eelarvevahenditele ja võimaldab toetada rohkemate tegevuste elluviimist.

Hindamiskriteerium 1.2 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu suurem osakaal“ – eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kelle põhitegevus on põllumajanduslike toodete tootmine, mis tähendab, et rohkem hindepunkte saavad need toetuse taotlejad, kelle oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu osakaal kogu müügitulus suurem.

Hindamiskriteerium 1.3 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja maksevõime näitaja“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kelle maksevõime näitaja taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal oli suurem kui 1,00. Maksevõime näitaja hindamise eesmärgiks on vältida põllumajandusettevõtte käibevahendite puudujääki ning sellest tulenevaid võimalikke majandusraskusi, mida kavandatud investeering võib kaasa tuua. Maksevõime näitaja ehk lühiajaliste kohustuste kattekordaja arvutatakse järgmise valemi alusel: maksevõime näitaja = käibevara summa ÷ lühiajalised kohustuste summa. FIE-st põllumajandusalal tegutsevate taotlejate puhul on maksevõime näitaja valemi kasutamiseks võimalus näiteks koostada majandusaasta lõpu seisuga varade ja kohustuste koondnimekiri, et fikseerida ettevõtlusega seotud käibevara ja lühiajaliste kohustuste tegelik seis bilansipõhiselt (sh vajadusel tekkepõhiselt arvestatud käibemaksukohustus ja -nõue), mille alusel on võimalik arvutada lühiajaliste kohustuste kattekordaja ning hinnata põllumajandusalal tegutseva taotleja likviidsust sarnaselt äriühingutega.

Hindamiskriteeriumi „Arengu ja koostöö hindamiskriteeriumid“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes on panustanud põllumajandusvaldkonna arengusse.

Hindamiskriteeriumi 2.1 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja panus oma positsiooni tugevdamisse tarneahelas“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid

taotlejaid, kes kuuluvad tunnustatud tootjaorganisatsiooni või kvaliteedikava rakendavasse tootjarühma või klastrisse või ühisturustusvõrgustikku või organisatsiooni, kes tegutseb mittetulundusühinguna ja kelle põhikirjaline eesmärk on põllumajandustoodete või toidutootmise valdkonna edendamine. Kuulumine tunnustatud tootjaorganisatsiooni või kvaliteedikava rakendavasse tootjarühma või klastrisse või ühisturustusvõrgustikku või organisatsiooni, kes tegutseb mittetulundusühinguna ja kelle põhikirjaline eesmärk on põllumajandustoodete või toidutootmise valdkonna edendamine, aitab kaasa põllumajandustootjate positsiooni tugevdamisele tarneahelas. Näiteks kuulumine tunnustatud tootjaorganisatsiooni aitab põllumajandustootjatel vähendada tehingukulusid ning teha koostööd teiste põllumajandustootjatega oma toodete töötlemisel ja turustamisel. Põllumajandustootjatel on parem ühine läbirääkimispositsioon, võimaldades näiteks koondada tarneid, parandada turustamist, pakkuda liikmetele tehnilist ja logistilist tuge, soodustada teadmussiiret. Organisatsiooni, kes tegutseb mittetulundusühinguna ja kelle põhikirjaline eesmärk on põllumajandustoodete või toidutootmise valdkonna edendamine, all on mõeldud eelkõige põllumajandustootjaid või toidutootjaid koondavaid esindusorganisatsioone, kelle peamiseks eesmärgiks on aidata kaasa põllumajandustoodete ja toidutootmise ettevõtluskeskkonna kujundamisele ning selle arengule ja sellest lähtuvalt organisatsiooni liikmete huvide esindamine ja kaitsmine.

Hindamiskriteeriumi 2.2 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja põllumajandusalane teadlikkus“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes on taotluse esitamise aastal või sellele vahetult eelnenud aastal osalenud vähemalt neli akadeemilist tundi kestnud põllumajandusalasel infopäeval või koolitusel, et oma teadlikkust tõsta. Hindepunkte antakse, kui põllumajandusalal tegutsev taotleja on läbinud vähemalt ühe põllumajandusalase infopäeva või koolituse. Põllumajandusalalaseks infopäevaks või koolituseks loetakse sellist õpisündmust, mille sisu on otseselt seotud põllumajandusliku tegevusega (taimekasvatus, loomakasvatus, mullaharimine, põllumajandustehnoloogia või muu põllumajandustootmisega seotud valdkond) ning mille eesmärk on anda osalejatele valdkondlike teadmisi või oskusi. Näiteks on sellisteks õpisündmusteks taimekaitsekoolitused ja -seminarid, kartulikasvatuse seminarid, karjakasvatuse infotund ning muud sarnased infopäevad ja koolitused. Põllumajandusalalaseks infopäevaks või koolituseks ei loeta üldisi teemasid käsitlevaid infopäevi või koolitusi. Sellisteks infopäevadeks või koolitusteks on näiteks digipööre Eesti majanduses, finantsinvesteeringute kajastamine raamatupidamises, riigihangetes osalemise infopäev toidutootjatele, sest selliste infopäevade või koolituste fookus ei ole põllumajandusele. Ka AKIS-e raames korraldatakse erinevaid infopäevi ja koolitusi, mille kohta leiab täpsemat infot veebilehelt <https://www.pikk.ee>. Hindamiskriteeriumi täitmist tõendatakse kas asjakohase tunnistuse või muu dokumendiga, millega tõendatakse infopäeval või koolitusel osalemist. Vähemalt neli akadeemilist tundi kestva koolituse läbimise nõude sätestamisel on võetud arvesse, et tegemist ei oleks vaid lühikese seminari või muu õpisündmusega. Infopäevaks loetakse käesoleva määruse mõistes ka konverentsi, foorumit, seminari, teabe-, õppe-, esitluspäeva.

Hindamiskriteerium 2.3 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja koostöö teadus- ja arendusastutusega“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes on aktiivselt panustanud põllumajanduse arengusse läbi koostöö teadus- ja arendusastutusega. Koostöö teadus- ja arendusastutustega tagab põllumajandussektori arengu, innovatsiooni ja jätkusuutlikkuse. See tähendab, et selle hindamiskriteeriumi eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes on teinud sisulist koostööd teadus- ja arendusastutusega taotluse esitamise aastal või sellele vahetult eelnenud aastal. Hindamiskriteerium 2.3 ei ole seotud teadus- ja arendustöö (projekti) lõppemise või lõpetamisega, vaid hinnatakse üksnes, mis ajal tehti sisulist koostööd teadus- ja arendusastutusega. See tähendab, et hindepunktide andmine ei ole seotud sellega, millal sõlmiti näiteks teadus- ja arendusastutusega leping teadus- ja arendustöö läbiviimiseks või vormistati teadus- ja arendustööga seotud dokumente. Hindamiskriteeriumi 2.3 alusel antakse hindepunktid üksnes nendele põllumajandusalal tegutsevatele taotlejatele, kes tegid sisulist teadus- ja arendustööd ning see sisuline tegevus on ka tõendatud asjakohaste dokumentidega nagu näiteks leping, kus selgub, millal ja kes teadus- ja arendustööd tegi. Euroopa Liidu teadusuuringute ja innovatsiooni

raamprogrammi „Euroopa horisont“ projekti puhul sõlmib lepingu n.ö selle programmi partner, mis tähendab, et Euroopa horisondi projektide puhul ei sõlmita lepinguid otse osalevate ettevõtjatega (üldiselt Euroopa Horisont projektide osas tavapäraselt lepinguid ei sõlmita, vaid kogu taotlemine ja kogu Euroopa Komisjoni poolne suhtlus toimub lingitud EU Funding and Tenders Portal'i kaudu), millest tulenevalt tõendatakse Euroopa Horisondi projektis osalemis muu asjakohase dokumendiga, millest nähtub projektis osalemine.

Hindamiskriteerium 2.4 „Põllumajandusalal tegutsev taotleja soodustab põllumajanduslikku tegevust“ – eesmärgiks on eelistada noori põllumajandusettevõtjaid, kes soovivad teha täiendavaid investeeringuid, et tagada põllumajanduse jätkusuutlikkus, soodustades põlvkondade vahetust, innovaatilisust, kaasaegsete teadmiste jõudmist põllumajandussektorisse.

Hindamiskriteerium 2.5 „Põllumajandusalal tegutsev toetuse taotleja soodustab põllumajandustootmist“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes tegelevad aiakultuuride, lamba- või kitseliha sektoris või lihaveseliha sektoris tootmisega. See tähendab, et hindepunkte antakse sellele põllumajandusalal tegutsevale taotlejale, kellel oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud kolme majandusaasta jooksul vähemalt ühel majandusaastal aiakultuuri, lamba- või kitseliha sektoris või lihaveseliha sektoris omatoodetud toodete või nende töötlemisel saadud toodete müügitulu osakaal üle 50,00% põllumajandusalal tegutseva taotleja kogu omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulust.

Aiakultuur on köögivilja-, maitsetaimede-, marja-, puuvilja- ja dekoratiivkultuur. Aiakultuuride tootmise soodustatakse tulenevalt sellest, et aiakultuuride isevarustatuse tase on madal (tootmine on alla poole tarbimisest) ning toidu varustuskindluse tagamiseks on äärmiselt oluline, et tehakse investeeringuid tootmise suurendamiseks. Lamba- ja kitseliha sektori kui ka lihaveseliha sektori tootmise soodustamine on oluline, et tagada väikeste põllumajandusettevõtjate jätkusuutlikkus loomakasvatusektoris.

Hindamiskriteeriumi „Keskkonnanäidete hindamiskriteeriumid“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes teevad investeeringu, mis aitab kaasa senisest suuremal määral keskkonnanäidete saavutamisele.

Hindamiskriteeriumi 3.1 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja panus keskkonna- ja kliimaeesmärkidest teadlikkuse parandamisse“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes on taotluse esitamise aastal või sellele eelnenud aastal osalenud vähemalt neli akadeemilist tundi kestnud infopäeval või koolitusel, kus käsitleti vähemalt üht järgmistest teemadest: kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine, vee- ja õhukvaliteedi parandamine, elurikkuse ja muldade kaitse, loomade heaolu suurendamine või bioohutuse parandamine seoses loomade heaoluga. Taotluse esitamisele vahetult eelnenud aastal või samal aastal osalemine on vajalik, sest sellega tagatakse kõige ajakohasema info edastamine. Näiteks korraldatakse AKIS-e raames erinevaid infopäevi ja koolitusi, mis on suunatud eelkõige keskkonna- ja kliimaeesmärkidest teadlikkuse parandamisele. Infopäevade ja koolituste kohta leiab täpsemat infot veebilehelt <https://www.pikk.ee>, mille sündmuste kalendris avaldatakse ka täpsemad kuupäevad, mil asjakohased infopäevad või koolitused toimuvad. Selle hindamiskriteeriumi täitmist tõendatakse asjakohase dokumendiga, milleks on näiteks tunnistus, diplom, infopäeval osalemise kinnitus, infopäeval osalejate nimekiri jms. Kui põllumajandusalal tegutsev taotleja on läbitud infopäev või koolitus, mis vastab samaaegselt ka hindamiskriteeriumi 2.2 alusel nõutud infopäeva või koolituse kriteeriumile, ei liideta hindepunkte. Punkte arvestatakse üksnes ühe alakriteeriumi eest. Ühe infopäeva või koolituse alusel saab täita vaid ühe alakriteeriumi, välja arvatud juhul, kui tegemist on kahe selgelt eristatava ja eraldi tõendatud mooduliga (eraldi õpiväljundid, maht ja tõend).

Hindamiskriteeriumi 3.2 „Põllumajandusalal tegutsev taotleja ehitab silohoidla või pealt kaetud sõnnikuhoidla“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes ehitavad silohoidla või pealt kaetud sõnnikuhoidla, sest keskkonnareostuse vältimisel on nendel ehitistel oluline panus. Hindepunkte antakse üksnes juhul kui silohoidla või pealt kaetud sõnnikuhoidla ehitamise maksumus on võrreldes teiste sama taotluse raames kavandatud investeeringutega maksumusega suurim. See tähendab, et hindepunkti on võimalik saada üksnes järgmistel juhtudel: a) kui rajatakse ainult pealt kaetud sõnnikuhoidla, peab selle maksumus

moodustama toetatava tegevuse abikõlblikust maksumusest suurima osakaalu, see tähendab üle 50,00%; b) kui rajatakse ainult silohoidla, peab selle maksumus moodustama toetatava tegevuse abikõlblikust maksumusest suurima osakaalu, see tähendab üle 50,00%; c) kui rajatakse mõlemad (pealt kaetud sõnnikuhoidla ja silohoidla), peab nende kogumaksumus moodustama toetatava tegevuse abikõlblikust maksumusest suurima osakaalu, see tähendab üle 50,00%.

Hindamiskriteeriumi 3.3 „Põllumajandusalal tegutseva taotleja panus keskkonnanäesmärkide saavutamisse või loomade heaolu suurendamisse“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes erinevate toetuste kaudu panustavad kõrgemate nõuete ja täiendavate kohustuste täitmisel ning sellega panustavad senisest suuremal määral keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisse või loomade heaolu suurendamisse.

Hindamiskriteeriumid 3.4 „Põllumajandusalal tegutsev taotleja viib toetatava tegevuse ellu nitraaditundlikul alal“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes taotleavad toetust nitraaditundlikul alal asuva ehitise ehitamiseks, sest ehitise ehitamine nitraaditundlikul alal aitab vähendada saasteohtu ja kaitsta keskkonda. Kuna seadusandluses on sätestatud mitmeid piiranguid nitraaditundlikul alal tegutsemisele, siis eelistatakse neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes taotleavad toetust nitraaditundlikul alal ehitise ehitamiseks. Veeseaduse § 36 lõike 1 punkti 1 kohaselt on nitraaditundlik ala kaitset vajav ala. Sama seaduse § 37 lõike 1 kohaselt on nitraaditundlikul alal põllumajanduslik tegevus põhjustanud või võib põhjustada põhjavees nitraatioonisalduse, mis ületab 50 milligrammi liitris, või kus põllumajanduslik tegevus on põhjustanud veekogu eutrofeerumise või eutrofeerumisohu ning § 168 kohaselt on nitraaditundlikul alal põllumajandusliku tegevuse piirangud, nagu näiteks on keelatud sõnniku hoidmine aunas. Eelnevalt tulenevalt eelistatakse põllumajandusalal tegutsevat taotlejat, kes teeb investeringu nitraaditundlikul alal asuva ehitise ehitamiseks, näiteks pealt kaetud lekkekindla sõnnikuhoidla ehitamiseks, mis aitab kaitsta põllumajandustegevuse korral nitraaditundlikku ala. Hindamiskriteerium 3.5 „Põllumajandusalal tegutsev taotleja peab ohustatud tõugu loomi“ – eesmärgiks on eelistada põllumajandusettevõtjaid, kes tegelevad eesti maatõugu piimaveiste või eesti vuttide või kihnu maalammaste pidamisega. Hindepunkte antakse, kui eesti maatõugu piimalehmade osakaal kõigis toetuse taotleja peetavates piimalehmades on üle 50,00%, või toetuse taotlejal on karjas vähemalt 30 eesti maatõugu piimalehma. Hindepunkte antakse, kui eesti vuttide osakaal kõigis toetuse taotleja peetavates vuttides on üle 50,00%, või toetuse taotlejal on karjas vähemalt 24 eesti vutti. Hindepunkte antakse, kui kihnu maalammaste osakaal kõigis toetuse taotleja peetavates kihnu maalammastes on üle 50,00%, või toetuse taotlejal on karjas vähemalt 12 kihnu maalammast.

Selle hindamiskriteeriumi eesmärgiks on seega eelistada kõiki neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes peavad kohalikke ohustatud loomatõuge. Eesti maatõugu veised on väiksest kasvust ja eripära tõttu olulised geneetilise mitmekesisuse säilitamisel. See veisetõug on vastupidavam ja kohanemisvõimelisem, mis tähendab, et nad on vastupidavam nii külmas kui ka niiskes keskkonnas. Tõug on tuntud oma hea tervise ja pikaelasticuse poolest. Nad on tavaliselt vähem vastuvõtlikud haigustele ja parasiitidele, mis on karjatamise puhul oluline. Maatõugu veised suudavad hästi ära kasutada sööta looduslikelt karja- ja rohumaadelt, samuti on leidnud kindla koha loodushoius rannaniitude ja looduskaitsealade hooldamisel, mis aitab vähendada vajadust lisaõötade järele. Samuti on nende veise söödakasutus efektiivsem kui suurte veisetõugudel, mille tulemusel loomade kasvuhoonegaaside heitkogus on väiksem.

Hindamiskriteeriumi 4 „Varustuskindluse riskide vähendamise hindamiskriteeriumid“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes viivad ellu toetatava tegevuse, millega panustatakse põllumajanduslike toodete tootmise riskide maandamisse või energiatõrgele või bioohutuse suurendamisse.

Hindamiskriteerium 4.1 „Põllumajandusalal tegutsev taotleja viib ellu riskide vähendamisega seotud toetatava tegevuse“ – eesmärgiks on eelistada neid põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes viivad ellu toetatava tegevuse, millega panustatakse põllumajanduslike toodete tootmise riskide maandamisse ja energiatõrgele või bioohutuse suurendamisse. Hindepunkte antakse üksnes juhul kui elektrienergia salvestusseadme või ajutise vooluallikana kasutatava generaatori või vedelkütuse hoidmiseks või ladustamiseks mõeldud ehitise või vedelkütuse hoidmiseks või ladustamiseks

mõeldud materiaalse vara maksumus on võrreldes teiste sama taotluse raames kavandatud investeeringutega maksumusega suurim. See tähendab, et hindepunkti on võimalik saada üksnes järgmistel juhtudel: a) kui soetatakse elektrienergia salvestusseade, peab selle maksumus moodustama toetatava tegevuse abikõlblikust maksumusest suurima osakaalu, see tähendab üle 50,00%; b) kui soetatakse ajutise vooluallikana kasutatav generaator, peab selle maksumus moodustama toetatava tegevuse abikõlblikust maksumusest suurima osakaalu, see tähendab üle 50,00%; c) kui ehitatakse vedelkütuse hoidmiseks või ladustamiseks mõeldud ehitise, peab selle maksumus moodustama toetatava tegevuse abikõlblikust maksumusest suurima osakaalu, see tähendab üle 50,00%; d) kui soetatakse vedelkütuse hoidmiseks või ladustamiseks mõeldud materiaalse vara, peab selle maksumus moodustama toetatava tegevuse abikõlblikust maksumusest suurima osakaalu, see tähendab üle 50,00%; e) kui soetatakse elektrienergia salvestusseade, ajutise vooluallikana kasutatav generaator, vedelkütuse hoidmiseks või ladustamiseks mõeldud materiaalse vara ja ehitatakse vedelkütuse hoidmiseks või ladustamiseks mõeldud ehitise, peab nende kogumaksumus moodustama toetatava tegevuse abikõlblikust maksumusest suurima osakaalu, see tähendab üle 50,00%.

Hindamiskriteerium 4.2 „Põllumajandusalal tegutsev taotleja viib ellu bioohutusnõuete täitmiseks vajaliku toetatava tegevuse“ – eesmärgiks on eelistada põllumajandusalal tegutsevaid taotlejaid, kes olukorras kus bioohutuse tase loomakasvatuse ettevõtetes on erinev ja üle mitme kümne aasta on reaalne oht suurt majanduslikku kahju tekitava taudi levikuks, viivad ellu toetatava tegevuse, mis on suunatud ettevõtete bioohutuse taseme suurendamisele. Äärmiselt oluline on põllumajandusettevõtetes bioohutuse nõuete täitmise suurendamine selleks, et ennetada ja takistada loomataudi levikut põllumajandusettevõttes. Loomataud võib kiiresti levida loomapopulatsioonis, põhjustades ulatuslikku haigestumist ja suurt suremust. Loomataud võib levida ka väga kiiresti ja laialdaselt, haarates mitut riiki ja põhjustades suurt majanduslikku kahju ning võib kujutada tõsist ohtu inimese elule ja tervisele, millest tulenevalt on oluline, et ka väikesed põllumajandusettevõtjad teeksid investeeringud bioohutusnõuete täitmiseks. Sellisteks investeeringuteks on näiteks loomapidamisettevõtet ümbritseva aia ostmine ja paigaldamine (sh väravad, kogumisaiad, tõkkepuud ning nende liigutamiseks vajalikud seadmed ja infotehnoloogilised lahendused); konteinerite või soojakute ehitamine (nt korjaste hoiustamiseks, töötajate riietus- ja pesuruumideks); masinate, seadmete või materiaalse vara soetamine bioohutuse suurendamiseks (nt pesemis- või desinfitseerimismasinad, pesurid, desovannid, desomatid, desobärjäärid, pritsimiseseadmed, konteinerid, soojakud). Hindepunkte antakse üksnes juhul kui bioohutusnõuete täitmiseks vajaliku ehitise või bioohutusnõuete täitmiseks vajaliku materiaalse vara maksumus on võrreldes teiste sama taotluse raames kavandatud investeeringutega maksumusega suurim.

Lisas 2 „Põllumajandusliku tegevusega esmakordselt alustava taotleja taotluse hindamise kriteeriumid“ hinnatakse taotluseid kolme hindamiskriteeriumi alusel:

- 1) suurem omafinantseering ja põlvkondade vahetuse soodustamine;
- 2) põllumajandusalane haridus, erialane ettevalmistus ja töökogemus põllumajandusalase ettevõtlusega alustamiseks ning äriplaanis kavandatud tegevuste elluviimiseks;
- 3) muu haridus ja töökogemus ettevõtlusega tegelemiseks;
- 4) äriplaani jätkusuutlikkus ja äriplaani idee vastavus toetuse eesmärkidele.

Need neli hindamiskriteeriumit jagunevad omakorda alakriteeriumiteks.

Hindamiskriteerium 1.1 „Põllumajandusalal alustava taotleja suurem omafinantseering“ – eesmärgiks on eelistada põllumajandusalal alustavaid taotlejaid, kes panustavad investeeringu tegemisel rohkem omavahendeid, sest see vähendab survet eelarvevahenditele ja võimaldab toetada rohkemate investeeringute tegemist.

Hindamiskriteeriumi 1.2 „Põllumajandusalal alustav taotleja soodustab põlvkondade vahetust“ – eesmärgiks on soodustada senisest enam põlvkondade vahetust põllumajanduses. Põllumajandusalal tegevusega alustamine võrreldes teistes valdkondades alustamisega on keerukas just piiratud ressursside tõttu. Küll aga on olukordi, kui põllumajandusliku ettevõtlusega

soovitakse lõpetada, kuid ei ole kellegi põllumajanduslikku tegevust üle anda. Samal ajal on põllumajandusalal tegevusega alustajad, kes sooviksid põllumajandusalal tegevusega alustada juba tegutseva äriühingu või põllumajandusettevõtte kaudu, sest sellel on olemas kõik vajalikud ressursid, varad ja kontaktid põllumajanduse valdkonnas tegutsemiseks. Eelnevat arvesse võttes antakse hindepunkte, kui põllumajandusalal alustav taotleja on omandanud põllumajandusalal tegutseva äriühingu või põllumajandusettevõtte. Kui toetuse taotleja soovib saada hindepunkte hindamiskriteeriumi 1.2 alusel, esitab ta dokumendi, mis tõendab äriühingu või FIE ettevõtte omandamist juhul, kui vastav teave ei ole kättesaadav äriregistrist.

Hindamiskriteerium 2 „Põllumajandusalane haridus, erialane ettevalmistus ja töökogemus põllumajandusalase ettevõtlusega alustamiseks ning äriplaanis kavandatud tegevuste elluviimiseks“ – eesmärgiks on eelistada põllumajandusalal alustavaid taotlejaid, kellel on põllumajandusalane haridus, erialane ettevalmistus ja töökogemus, mis on oluliseks eeliseks põllumajandusalase ettevõtlusega alustamisel ning äriplaanis kavandatud tegevuste elluviimisel. Põllumajandusalaseks töökogemuseks loetakse põllumajandustoodete kasvatamist või tootmist (sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine) või põllumajandusmaa hoidmist karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras või minimaalset tegevust põllumajandusmaal, mis on looduslikult karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras. See tähendab, et toetuse taotlejal peab olema praktiline ehk tegelik põllumajandusalane töökogemus. Seega juhul kui töökogemus on saadud põllumajandusettevõttes näiteks raamatupidajana või müügitöölisena, infotehnoloogia ettevõttes põllumajandustarkvara arendades, haridusvaldkonnas tegutsevas ettevõttes põllumajandusalaste koolituste andmisel, siis sellist töökogemust ei loeta põllumajandusalaseks töökogemiseks, sest otsene põllumajanduslik tegevus nendes puudub.

Senise töökogemuse arvestamiseks peab toetuse taotleja olema töötanud põllumajandusettevõttes ja esitama vastavad dokumendid. Põllumajandusalaseks töökogemuseks võib lugeda näiteks ka põllumajandusettevõtjaid teenindavas ettevõttes töötamise kogemust, kui töö oli seotud otseselt sööda- või silovarumise teenuse osutamise, teravilja koristuse või kuivatamisega või muu sellise otsese põllumajandusliku tegevusega. Juhul kui töökogemus on saadud vahendusteenuse osutamise või ainult põllumajandussisendite müügiga, siis ei ole tegemist põllumajanduskogemusega. Töökogemuse saamiseks on vajalik ka tegelikult ettevõttes töötada vähemalt aasta, ainult osakute või aktsiate omamisest ei piisa. Töökogemuse tõendamiseks tuleb esitada töösuhet tõendava dokumendi või selle väljavõttega, millest nähtub põllumajandusalal tegutsemise töökogemus. Töökogemuse hulka loetakse ka pikaajalist põllumajanduslikku praktikat, mis on asjakohaste dokumentidega tõendatud (kolmepoolselt allkirjastatud praktikaleping, praktikapäevik jne) töökogemuse hulka. Küll aga lühiajalist praktikat näiteks 1-2 päeva või ettevõtete külastust jms töökogemuse hulka ei loeta. Dokumentide alusel peab selguma praktika sisu.

Hindamiskriteerium 3 „Muu haridus ja töökogemus ettevõtlusega tegelemiseks“ – eesmärgiks on eelistada põllumajandusalal alustavaid taotlejaid, kellel on majandus- või juhtimisharidus või muus valdkonnas kui põllumajandus töökogemus, sest see on oluline eelis ettevõtlusega alustamisel ning äriplaanis kavandatud tegevuste elluviimisel. Töökogemuse tõendamiseks tuleb esitada töösuhet tõendav dokument või selle väljavõte, millest nähtub muus valdkonnas tegutsemise töökogemus. Eesmärgiks on eelistada toetuse taotlejaid, kellel on piisav ettevalmistus ja töökogemus ettevõtlusega alustamiseks ning äriplaanis kavandatud tegevuste elluviimiseks.

Hindamiskriteerium 4 „Äriplaani jätkusuutlikkus ja äriplaani idee vastavus toetuse eesmärkidele“ – alusel hinnatakse põllumajandusalal alustava taotleja äriplaani. Põllumajandusalal alustava taotleja äriplaani peab selguma, kuidas ta kavatseb taotletavat toetussummat põllumajandusliku tegevuse alustamiseks (ehitise ehitamiseks, materiaalse vara soetamiseks või mitmeaastaste taimede soetamiseks) kasutada. Näiteks peab põllumajandusalal alustav taotleja äriplaanis kirjeldama ettevõtte arengu visiooni ning kavandatava tegevuse eesmärki, sealhulgas vahe- ja

lõppeesmärke. Samuti peab ta kirjeldama tootmisprotsessi, et selguks, kuidas ja millega toodetakse või mis on selle toote eripära, et tarbija peaks just seda toodet eelistama. Näiteks kui kavandatakse põllumajandustootmisena köögiviljakasvatust, siis toetuse taotleja kirjeldab kogu köögiviljakasvatusega seotud protsessi selle algusest kuni toodangu kliendini jõudmiseni, sealhulgas äritegevuse ja toote hooajalisust, tootmisprotsessi ajamahtu ning tootmistegevuse käivitusperioodi pikkust (ajakulu esmasest müügikäibe tekkimisest kuni kavandatava toodangumahu saavutamiseni). Ka peab äriplaanis analüüsima ettevõtluskeskkonda mõjutavaid tegureid. Ettevõtluskeskkonda mõjutavate tegurite kirjeldus on äriplaanis vajalik, et selguks, millised tegurid ja kuidas (sise-, mikro- ja makrokeskkond) mõjutavad põllumajandusalal alustava taotleja kavandatavat äritegevust. Makrokeskkonna kirjelduses tuleb välja tuua üldised tegurid, mis ettevõtlust mõjutada võivad, näiteks arengusuunad, millega ettevõtja peab arvestama juhtimisotsuste tegemisel, samuti tuleb siin analüüsida üldisemaid, näiteks majanduslikke ja sotsiaalseid tegureid. Mikrokeskkonna kirjelduses analüüsitakse sidusrühmi (kliendid, konkurendid, tarnijad jt), peamiseid valdkonna ja tegevusala edutegureid, viimaste aegade trende ning sisenemisbarjääri olemasolu ehk kui lihtne või keeruline on valitud valdkonnas äritegevust alustada. Sisekeskkonna kirjelduses analüüsitakse neid tegureid, mis on vajalikud toimimiseks ning mis mõjutavad ettevõtte tegevust ja tehtavaid juhtimisotsuseid, nagu näiteks töötajad, ressursid, sealhulgas kasutatav põllumajandusmaa, finantskapital jms. Eespool nimetatud tegurite analüüsimine annab põllumajandusalal alustavale taotlejale ülevaate, kas need võivad olla tema ettevõtlust soodustavad või mitte, võimaldab oma tugevusi ja nõrkuseid määratleda ning hinnata, kuidas need mõjutavad ettevõtet ja selle tegevust.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Eelnõu § 14 lõikes 1 sätestatakse, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ei ületa toetuseks ettenähtud vahendeid ja kõigi toetuse taotlejate puhul ületab neile antud hindepunktide summa minimaalset taotluse rahuldamiseks vajalikku hindepunktide summat, rahuldatakse kõik nõuetele vastavad taotlused ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkti 3 alusel.

ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkt 3 sätestab, et kui toetuse taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldatakse toetuse eelarve piires toetuse andmise tingimuste kohaselt kõik taotlused.

Eelnõu § 14 lõikes 2 sätestatakse, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab toetuseks ettenähtud vahendeid, rahuldatakse taotluste hindamise tulemusel koostatud taotluste paremusjärjestuse alusel parimad taotlused, mis on saanud vähemalt minimaalse hindepunktide summa ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkti 2 alusel.

ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkt 2 sätestab, et kui toetuse taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldatakse toetuse eelarve piires toetuse andmise tingimuste kohaselt hindamistulemuste alusel välja valitud ja vajaduse korral paremusjärjestusse seatud parimad taotlused.

Eelnõu § 14 lõige 3 sätestab, et põllumajandusalal tegutseva taotleja taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, kui see on lisa 1 hindamiskriteeriumite alusel saanud vähemalt kuus hindepunkti ning põllumajandusalal alustava taotleja taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, kui see on saanud vähemalt 12 hindepunkti lisas 2 sätestatud hindamiskriteeriumi 4 maksimaalsest hindepunktide summast. Taotlus, mis ei ole saanud vähemalt minimaalset hindepunktide summat, jäetakse rahuldamata. Seega peavad ELÜPS-i § 28 lõike 1 kohaselt toetuse taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastama toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus peab vastama hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele – siis rahuldatakse taotlus toetusteks ettenähtud vahendite piires toetuse andmise tingimuste kohaselt. Alus minimaalsete hindepunktide kehtestamiseks tuleneb ELÜPS-i § 28 lõike 1

sissejuhatavast osast, mis sätestab, et rahastamiseks peab taotlus vastama hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele.

Eelnõu § 14 lõikes 4 sätestatakse, et taotluse rahuldamata jätmise otsuse teeb PRIA ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatud alustel. ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatakse, et lisaks Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud alustele tehakse toetuse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) toetuse taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) toetuse taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist;
- 3) taotlust ei rahuldata ELÜPS-i § 28 lõike 1, 2, 6, 7 või 9 kohaselt või;
- 4) taotluses või taotluse menetluse käigus on teadlikult esitatud valeandmeid.

Eelnõu § 14 lõikes 5 sätestatakse, et kui taotluses sisalduvad mitteabikõlblikud kulud, võib PRIA teha taotluse osalise rahuldamise otsuse vähendades toetuse summat ELÜPS-i § 28 lõike 5 tingimustel mitteabikõlblike kulude võrra.

ELÜPS-i § 28 lõige 5 sätestab, et toetuse andmise tingimustes võib ette näha, et kui taotluse rahuldamine täies ulatuses ei ole põhjendatud taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu, võib maaelu arengu toetuse summat vähendada tingimusel, et viiakse ellu taotluses kavandatud tegevus ja saavutatakse toetuse andmise eesmärgid. Kui toetuse taotleja ei ole nõus toetuse summa vähendamise, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus. Toetuse summa vähendamine ei mõjuta taotluste paremusjärjestust, kui sellega ei kahjustata avalikku huvi või teiste taotlejate õigusi.

Eelnõu § 14 lõikes 6 kehtestatakse taotluse osalise rahuldamise alus juhaks, kui hindamistulemuste alusel väljavalitud ja paremusjärjestusse seatud nõuetekohast taotlust ei ole võimalik täies ulatuses rahuldada seetõttu, et taotletava toetuse suurus ületab toetuseks ettenähtud vahendite jäägi. Sellisel juhul võib PRIA teha taotluse osalise rahuldamise otsuse tingimusel, et taotluses kavandatud tegevus viiakse ellu ja toetuse andmise eesmärgid saavutatakse. Kui aga toetuse taotleja ei ole taotluse osalise rahuldamise otsusega nõus, teeb PRIA taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

Eelnõu § 14 lõike 7 kohaselt teeb PRIA taotluse rahuldamise otsuse või taotluse rahuldamata jätmise otsuse 80 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise tähtpäevast.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse toetatava tegevuse elluviimise ja kestuse nõuded.

Eelnõu § 15 lõige 1 sätestab, et toetuse saaja peab toetatavad tegevused ellu viima ja esitama tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ja võtma toetuse abil soetatud või ehitatud vara sihipäraselt kasutusse kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2029. a.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 86 lõikele 4 on kulud EAFRD osaluse jaoks rahastamiskõlblikud, kui need on tekkinud toetusesaajal ja need on makstud 31. detsembriks 2029. Lisaks on kulud EAFRD osaluse jaoks rahastamiskõlblikud ainult juhul, kui makseasutus maksab asjaomase toetuse tegelikult välja 31. detsembriks 2029. Võimaldamaks PRIA-le ka maksetaotluste menetlemiseks mõistlik aeg, siis on toodud nii maksetaotluste esitamise kui ka tegevuse elluviimise tähtaeg varasemaks (2029. aasta 30. juuniks).

Eelnõu § 15 lõige 2 sätestab, et kui vara soetatakse liisingulepingu alusel, siis võtab toetuse saaja liisingueseme (materiaalne vara) kasutusse kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse

rahuldamise otsuse tegemisest ehk sõlmib liisingulepingu ning kasutab seda (materiaalset vara) sihtotstarbeliselt ja säilitab seda, sealhulgas maksab liisingueseme kasutamise eest liisinguandjale tasu. Nimetatud vara peab enne PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmist olema läinud üle toetuse saaja omandisse, kuid hiljemalt 30. juunil 2029.

Eelnõu § 15 lõike 3 kohaselt on toetuse saajal kohustus säilitada soetatud või ehitatud vara ja kasutada seda sihtotstarbeliselt. Ehitise ehitamisel või vara soetamisel müügilepingu alusel peab soetatud või ehitatud vara sihipäraselt kasutama vähemalt kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest. Kui vara soetatakse liisingulepingu alusel, siis peab selle liisingulepingu alusel soetatud vara sihipäraselt kasutama vähemalt kolm aastat arvates liisingulepingu sõlmimisest või liisinguperioodi lõpuni, kui liisinguperiood on pikem kui kolm aastat. Kui aga ehitatakse, soetatakse vara müügilepingu alusel kui ka soetatakse vara liisingulepingu alusel, siis tuleb soetatud ja ehitatud vara sihipäraselt kasutada vähemalt kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest või vähemalt kolm aastat arvates liisingulepingu sõlmimisest või vähemalt liisinguperioodi lõpuni olenevalt sellest, milline tähtpäev nendest kolmest (kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, vähemalt kolm aastat arvates liisingulepingu sõlmimisest või vähemalt liisinguperioodi lõpuni) tähtpäevast saabub kõige hiljem.

Eelnõu § 15 lõige 4 sätestab, et toetuse saaja peab korraldama enne toetatava tegevuse elluviimisega alustamist eelnõu §-s 7 sätestatud nõuetekohase ostumenetluse riigihangete registris, kui ta ei ole ostumenetlust korraldanud enne taotluse esitamist.

Eelnõu § 15 lõikes 5 sätestatakse, et toetuse saaja peab alustama toetatava tegevuse elluviimisega hiljemalt ühe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest. Tegevuse alustamine tähendab toetuse saaja poolt toetatava tegevusega seotud siduvate kohustuste võtmist. Siduvate kohustuste all on mõeldud seda, et toetuse saaja on võtnud siduvaid lepingulisi kohustusi, näiteks tellinud seadmed, maksnud seadme eest, sõlminud ehitustöö tegemiseks lepingu või teinud makseid ehitustööde tegemise eest. Toetuse saaja peab kavandatava tegevusega seotud siduvate kohustuste võtmist tõendama asjakohaste dokumentidega nagu sõlmitud leping, maksekorraldus vms dokument, mis tõendab toetatava tegevusega seotud siduva kohustuse võtmist. Siduvate kohustuste võtmine näitab toetuse saaja tahet viia oma tegevused, mille kohta talle toetust on antud, ettenähtud tähtaja jooksul nõuetekohaselt ka lõpuni. Kui toetuse saaja ei ole võtnud ei ole võtnud siduvaid kohustusi ühe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, siis tunnistatakse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks.

Eelnõu §-s 16 kehtestatakse toetuse saajale kohustused.

Eelnõu § 16 lõike 1 kohaselt peab toetuse saaja sihipärase kasutamise perioodi lõpuni võimaldama teostada auditit, järelevalvet ja teha muid toetuse saamisega seotud kontrollid, sh võimaldama viibida toetuse saaja kinnisasjal ja ruumis ning läbi vaadata dokumente ja vara kohapeal, teavitama PRIA-t toetatava tegevusega seotud andmete muutumisest või toetatava tegevuse elluviimist takistavast asjaolust, näiteks toetatava tegevuse sihipärasest kasutamisest takistavatest asjaoludest, pankrotimenetlusest, likvideerimismenetlusest, tegevusega seotud vara üleandmisest teisele isikule või asutusele. Lisaks tagab toetuse saaja PRIA-le riigihangete registris juurdepääsu ostumenetlusele.

Punkti 6 kohaselt tuleb avalikkusele näidata, et tegemist on EAFRD toetuse abil elluviidava tegevusega, kasutades selleks ettenähtud sümboolikat komisjoni rakendusmääruses (EL) 2022/129 sätestatud nõuete kohasel – minimaalselt on seda võimalik teha toetuse saaja ametlikul veebilehel, kui selline veebilehelt on olemas, samuti sotsiaalmeediakanalites. Avalikustamisel tuleb toetatava tegevuse kohta koostada lühikirjeldus koos tegevuse eesmärkide ja tulemustega ja tõsta esile Euroopa Liidult saadavat rahalist toetust. Juhul, kui tegevuse avaliku sektori toetuse kogusumma ületab 50 000 eurot taotluse kohta, tuleb toetust saanud tegevusele lisada toetusega seotud teavet sisaldav selgitav tahvel või samaväärne elektrooniline kuva, millel tõstetakse esile

Euroopa Liidult saadavat rahalist toetust ja kujutatakse ka Euroopa Liidu embleemi. Embleemi nõuded on sätestatud komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/129 II lisas.

Eelnõu § 16 lõige 2 sätestab, et toetuse saaja peab vastama kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni eelnõu § 9 lõigetes 1, 2 ja 4 sätestatud nõuetele. Nimetatud nõuete kohaselt peab toetuse saaja riikliku maksu võlg, sealhulgas maksuhalduri haldusaktiga kindlaks määratud intress, olema väiksem kui 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Toetuse saaja suhtes ei tohi olla algatatud likvideerimismenetlust ega nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist ja tal ei tohi olla kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust. Samuti ei ole toetuse saajal kehtivat karistust erinevates seadustes (loomakaitse seadus, väetise seadus, jäätme seadus, toiduseadus, söödaseadus, keskkonnavastutuse seadus, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanähtimissüsteemi seadus, karistus seadustik) sätestatud teatud süüteo toimepanemise eest.

Eelnõu § 16 lõike 3 punkti 1 kohaselt on toetuse saajal kohustus esitada toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid kuni kaheksas osas ühe taotluse kohta kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2029.

Eelnõu § 16 lõike 3 punkti 2 kohaselt on toetuse saajal kohustus esitada toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid kalendriaastas kuni neljas osas ühe taotluse kohta arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 2029. aasta 30. juunil, kui vara soetatakse liisingulepingu alusel.

Eelnõu § 16 lõike 3 punkti 3 kohaselt, kui toetust taotleti ehitise ehitamiseks või sellise materiaalse vara soetamiseks, mille paigaldamiseks on vajalik ehitusseadustiku kohaselt ehitusluba või ehitusteatis, siis peab see olema hiljemalt esimese maksetaotluse esitamise ajaks kättesaadav ehitisregistrist. Ehitusloa või ehitusteatise olemasolu kontrollib PRIA ehitisregistrist. Ehitusseadustiku tähenduses teavitamis- või loakohustuslikud tegevused on loetletud ehitusseadustiku lisas 1. Ehitusloa või ehitusteatise olemasolu näitab, et toetuse taotlejal on õigus seda ehitist vastavasse kohta ehitada või materiaalselt vara paigaldada.

Eelnõu §-s 17 on sätestatud maksetaotluse esitamine ja nõuded maksetaotlusele. Toetuse maksmise aluseks on toetuse saaja esitatud maksetaotlus. Toetuse maksmiseks esitab toetuse saaja elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le maksetaotluse koos asjakohaste andmete ja dokumentidega.

Eelnõu § 17 lõike 1 kohaselt esitab toetuse saaja pärast toetatava tegevuse täielikku või osadena elluviimist toetuse maksmiseks maksetaotluse PRIA-le alles peale seda, kui on täidetud järgmised tingimused:

- 1) töö on tehtud või teenus on osutatud ja vastu võetud;
- 2) vara on soetatud ja oma valdusesse või omandisse saadud ning
- 3) töö, teenuse või vara eest on tasutud.

Eelnõu § 17 lõige 2 täpsustab andmed, mis maksetaotluses esitatakse:

- 1) toetuse saaja ärinimi ja äriregistri kood ning selle taotluse viitenumber, mille kohta maksetaotlus esitatakse;
- 2) toetuse summa, mille maksmist taotletakse;
- 3) teave toetatava tegevuse maksumuse ja selle osalise või täieliku tasumise kohta;
- 4) teave toetatava tegevuse elluviimist tõendavate dokumentide kohta;
- 5) andmed toetatava tegevuse kogumaksumuse muutumise kohta;
- 6) teave selle kohta, kui tegevuse elluviimist on eelnõu § 20 alusel rahastatud enne töö või teenuse tellimise või vara soetamise eest tasumist.

Eelnõu § 17 lõige 3 täpsustab, et koos maksetaotlusega tuleb esitada ka järgmised dokumendid:

- 1) selle isiku väljastatud arve-saateleht või arve, kellelt toetuse saaja tellis töö või teenuse või soetas vara;
- 2) punktis 1 nimetatud arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendav maksekorraldus või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte;
- 3) selle isiku väljastatud tehtud töö või osutatud teenuse üleandmist-vastuvõtmist tõendav dokument, kellelt toetuse saaja tellis töö või teenuse, kui toetatavaks tegevuseks on ehitamine;
- 4) ehitustegevuse kuluaruanne iga ehitise kohta, kui toetatavaks tegevuseks on ehitamine.

Eelnõu § 17 lõikes 4 sätestatakse, millised dokumendid tuleb toetuse saajal koos maksetaotlusega PRIA-le lisaks esitada, kui toetus makstakse välja liisingulepingu alusel soetatud vara puhul. Liisingulepinguga soetatud vara puhul esitab toetuse saaja maksetaotluse esmakordse esitamise korral ning liisingulepingu või maksegraafiku muutumise korral liisinguandja ja toetuse saaja vahel sõlmitud liisingulepingu, millest selgub liisingulepingu lõppemise kuupäev, maksegraafik ja liisingueseme üleandmise akti, ning selle isiku väljastatud arve-saatelehe või arve, kellelt liisinguandja liisingueseme soetas. Maksetaotluse igakordse esitamise korral esitab toetuse saaja liisinguandja poolt toetuse saajale väljastatud arve-saatelehe või arve ning vastavalt sellel arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendava maksekorralduse või väljatrüki või arvelduskonto väljavõtte.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse maksetaotluse kontrollimine.

PRIA kontrollib vastuvõetud maksetaotluses ja toetatava tegevuse elluviimist tõendavates dokumentides esitatud andmete õigsust ning elluviidud toetatava tegevuse vastavust taotluse rahuldamise otsuses sätestatud tingimustele, Euroopa Liidu asjakohastele õigusaktidele ning ELÜPS-ile ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse toetuse maksmine.

Eelnõu § 19 lõige 1 sätestab, et toetus makstakse välja üksnes abikõlblike kulude hüvitamiseks, kui toetuse saaja on järginud toetatava tegevuste elluviimisel kõiki nõudeid.

Eelnõu § 19 lõike 2 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatud taotluse rahuldamata jätmise alused. ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatu kohaselt tehakse lisaks Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud alustele taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist;
- 3) taotlust ei rahuldata ELÜPS-i § 28 lõike 1, 2, 6, 7 või 8 kohaselt;
- 4) taotluses või taotluse menetluse käigus on teadlikult esitatud valeandmeid.

Eelnõu § 19 lõige 3 sätestab, et kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et toetuse saaja on rikkunud toetatava tegevuse elluviimise nõudeid või ei ole täitnud muid toetuse saaja kohustusi, võib PRIA rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust arvestades vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest.

Nimetatud toetuse vähendamise või toetuse maksmisest keeldumise puhul ei ole tegemist ELÜPS 12. peatükis sätestatud kaitsemeetmega (halduskaristusega), vaid eeskirjade eiramise tõttu põhjendamatust soodustusest ilma jäämisega. See, mis ulatuses toetust vähendatakse, oleneb konkreetsest rikkumisest ning toetuse vähendamise ulatus otsustatakse kaalutusõiguse alusel. Eelviidatud rikkumise elemente tuleb mõista järgmiselt:

- 1) nõuete rikkumise raskusaste sõltub eelkõige selle tagajärgede olulisusest, võttes arvesse võetud kohustuste eesmärki, mida ei ole täidetud;
- 2) nõuete rikkumise ulatus sõltub eelkõige selle mõjust kogu tegevusele;
- 3) kestus sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või sellest, kas seda mõju on võimalik mõistlike vahenditega lõpetada;
- 4) kordumine sõltub sellest, kas ühe ja sama toetusesaaja puhul on avastatud samalaadseid rikkumisi seoses ühe ja sama meetme või tegevusliigiga eelmise või kestva programmiperioodi jooksul.

Nii taotluse kui maksetaotluse menetlemisel tuleb nõuetest möödaminemisi hinnata selle järgi, kas tegemist on toetusõiguslikkuse nõuete rikkumisega või mitte. Toetusõiguslikkuse nõuded on toetuse taotlejale ja toetatavale tegevusele esitatud nõuded ehk nõuded, mis piiritlevad toetuse sihtgrupi ja toetusõigusliku tegevuse. Kui rikutud on toetusõiguslikkuse nõuet – näiteks toetust tuleb taotlema isik või toetus määratakse ekslikult isikule, kes ei ole tegelenud põllumajandustoodete tootmisega, siis see isik ei ole üldse õigustatud toetust saama ning toetuse vähendamine ei ole antud juhul asjakohane.

Eelnõu § 19 lõike 4 kohaselt teeb PRIA toetuse saaja esitatud maksetaotluse alusel toetuse maksmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kolme kuu jooksul arvates eelnõu §-s 17 nimetatud nõuetekohaste dokumentide saamist.

Eelnõu § 19 lõike 5 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teada saamisest. Toetuse maksmisest keeldumise otsuse korral tunnistab PRIA taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks.

Eelnõu §-s 20 on sätestatud toetuse väljamaksmine enne kulutuste tegemist.

Toetuse võib ELÜPS-i § 30 lõike 1 ja lõike 3 punkti 1 kohaselt riigieelarvelistest vahenditest maksta välja pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist enne töö või teenuse või vara soetamise eest tasumist tagatist nõudmata, kui töö või teenus on lõpetatud või vara on üle antud ning toetuse saaja on selle vastu võtnud ja selle eest tasunud vähemalt omafinantseeringuga võrdse summa ning kui toetuse saaja on piisavalt usaldusväärne.

Omafinantseeringuga võrdne summa on rahasumma, mille toetuse saaja tasub isikule, kes osutab esitatud toetatava tegevuse pakkumuse alusel toetatava tegevuse elluviimiseks toetuse saajale teenust, tegi tööd või müüs vara. Omafinantseeringuga võrdse rahasumma hulka loetakse selle isiku, kellelt toetuse saaja tellis teenust või tööd või ostis vara väljastatud arve-saatelehel või arvel kajastatud kõik abikõlblikud kulud, millest on maha arvestatud toetuse maksmise otsuse alusel toetuse saajale makstav summa (ehk enne toetuse maksmise otsuse tegemist peab toetuse saajal olema arve-saatelehel või arvel kajastatud abikõlblikest kuludest tasunud ainult see osa, mis jääb alles, kui arve-saatelehel või arvel kajastatud abikõlblike kulude kogusummast on arvestatud maha toetusmäära alusel kuludokumentides kajastatud abikõlblike kulude põhjal arvutatud toetuse summa), ning kõik mitteabikõlblikud kulud, mis on nimetatud arve-saatelehel või arvel kajastatud. Näiteks kuulub arve-saatelehel või arvel kajastatud mitteabikõlblike kulude (mis peavad toetuse saajal olema tasunud enne toetuse maksmise otsuse tegemist) hulka toetatava tegevuse käibemaks, kui toetuse saaja on käibemaksukohustuslane, ning ka muud mitteabikõlblikud kulud, mis on mingil põhjusel kuludokumentides kajastatud.

Toetatava tegevuse elluviimise rahastamine võib toimuda selliselt, et igal arve-saatelehel või arvel märgitud rahalisest kohustusest on tasunud omafinantseeringuga võrdne rahasumma, või selliselt, et maksetaotluses kõikidel arve-saatelehtedel või arvetel märgitud rahaliste kohustuste summast on tasunud vähemalt omafinantseeringuga võrdne rahasumma.

Eespool kirjeldatud viisil toetatava tegevuse elluviimise rahastamist sooviv toetuse saaja esitab PRIA-le asjakohase taotluse koos omafinantseeringuga võrdse rahasumma tasumist tõendavate dokumentidega. PRIA teeb toetuse maksmise otsuse pärast kulude abikõlblikkuse kontrollimist, arvestades seejuures toetuse saaja usaldusväärsust, ning kannab toetuse maksmise otsuste alusel määratud raha toetuse saaja arvelduskontole.

Toetuse saaja võib toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha kasutada üksnes selle isiku väljastatud arve-saatelehel või arvel märgitud toetatava tegevuse abikõlblike kulude eest tasumiseks, kellelt toetuse saaja tellis teenust või tööd või ostis vara. Toetuse saaja tasub pärast toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha laekumist viivitamata kuludokumentide alusel tasumata jäänud kogusumma sellele isikule, kellelt ta tellis teenuse või töö või ostis vara.

Tasumise tõendamiseks esitab toetuse saaja PRIA-le seitsme tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha laekumisest vastava teabe koos maksmist tõendavate dokumentidega (arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendav maksekorraldus või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte). Toetuse maksmise korral arvestatakse otsuse kohaselt väljamakstavast toetusrahast tasaarvelduse korras maha toetuse maksmise otsuse alusel toetuse saajale makstud raha. Toetuse maksmisest keeldumise korral maksab toetuse saaja maksmise otsuse alusel saadud raha asjaomases ulatuses tagasi. Kui kuludokumentide alusel tasumata jäänud kogusumma tasumise ja PRIA-le nõutavate dokumentide esitamise tähtaegadest ei ole kinni peetud, siis on PRIA-l õigus edaspidi keelduda toetuse saaja toetatava tegevuse elluviimise rahastamisest enne töö, teenuse või vara eest tasumist või nõuda toetuse maksmise otsuse alusel makstud raha tagasi. Samuti on PRIA-l õigus keelduda toetatava tegevuse elluviimise rahastamisest enne töö, teenuse või vara eest tasumist, kui esitatud kuludokumentid ei vasta nõuetele või ei ole piisavalt selged ja läbipaistvad.

Küll aga ei kohaldata toetatava tegevuse rahastamine enne kulutuste tegemist liisingulepingu alusel soetatava vara puhul.

Eelnõu §-s 21 sätestatakse, et määruse alusel esitatud dokumente säilitab PRIA kuni 31. detsembrini 2039.

Eelnõu §-s 22 sätestatakse, et PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest ning töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras. Iga liikmesriik avaldab toetuse saajate kohta osutatud teabe ühelainsal veebilehel. Eestis on selleks veebileheks www.pria.ee. Teave on avalikkusele kättesaadav kaks aastat alates selle esialgselt avaldamisest. Liikmesriigid ei avalda juriidiliste isikute puhul toetuse saaja nime ega füüsilisest isikust toetuse saaja puhul tema ees- ja perekonnanime kui makstav toetus on 1 250 eurot või väiksem.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatistfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261), Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328 21.12.2018, lk 82) ning Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/129, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseemnete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning

liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205).

Eelnõus nimetatud Euroopa Liidu õigusaktid on kättesaadavad Euroopa Liidu Teataja veebilehelt <http://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Määrus aitab kaasa Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika perioodi 2023–2027 eesmärkide saavutamisele, milleks on suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele.

Sekkumise eesmärgiks on suurendada väikeste põllumajandusettevõtjate konkurentsivõimet ning aidata kaasa mitmekesise põllumajandusettevõtete struktuuri säilimisele, sealhulgas põllumajandusliku tegevusega alustamisele. Seega on selle toetuse andmise peamiseks eesmärgiks suurendada väikeste põllumajandusettevõtjate konkurentsivõimet, ajakohastada põllumajandusettevõtete põhivara ning aidates kaasa mitmekesise põllumajandusettevõtete struktuuri säilimisele ning panustades maapiirkondade tööhõivesse ja arengusse ning seeläbi parandada ettevõtete kestlikust ning tagada toidu varustuskindlus.

Sekkumine tuleb vajadusest tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõhususe alast tulemuslikkust ning aidata kaasa põllumajandusettevõtjate alustamisele. Põllumajandustootjate sissetulekute tagamisele ja konkurentsivõime suurendamisele aitavad kaasa investeeringud põllumajandustootmisesse. Suurenenud nõudmised põllumajandustootmisest tuleneva mõju vähendamiseks nõuavad põllumajandustootjatel täiendavaid investeeringuid keskkonnamõjude vähendamiseks. Siiski peab arvestama, et keskkonnainvesteeringutega võivad kaasnedä täiendavad kulud ja sellega seoses ka teatav konkurentsivõime langus. Samuti toetab sekkumine kaudselt põlvkondade vahetust, mis loob eelduse toomaks põllumajandus- ja toidusektorisse ka üle 40-aastaseid põllumajandusettevõtjaid, muutes maapiirkondi elujõulisemaks ning panustades maapiirkondade tööhõivesse ja arengusse.

Määruse kehtestamine ei too endaga kaasa organisatsioonilisi muudatusi avalikus sektoris. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi haldusalas ei muutu määruse jõustumisel ülesannete ega pädevuse jaotus.

Määruse rakendamise ei tulene välissuhetealast, sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, samuti ei oma määruse muudatused mõju riigi julgeolekule ega kohaliku omavalitsuse korraldusele. Toetus hõlmab kogu Eesti territooriumi ning tagab võimalused ja toetuse kõikidele Eesti piirkondadele, kuid võttes arvesse, et põllumajandustootjad paiknevad eelkõige maapiirkondades, panustab see maapiirkondade mahajäämuse vähendamisse. Määruse rakendamiseks vajalikke menetlustoiminguid teeb PRIA, kellel on olemas määruse menetlemiseks vajalik haldussuutlikkus ja tehniline võimekus.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Sekkumise 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ raames antavat toetust rahastatakse 60% ulatuses EAFRD-st ning 40% ulatuses Eesti riigieelarvest, mis on planeeritud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarves.

Sekkumise 2.5 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ eelarve on 21 000 000 eurot perioodi 2023–2027 peale kokku.

Määruse rakendamine ei too kaasa tulusid riigieelarvesse.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati koostöölastamiseks Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium koostöölastasid eelnõu vaikimisi.

Eelnõu esitati arvamuse andmiseks PRIA-le, kes esitas eelnõu kohta lisettepanekud. Samuti esitasid ettepanekud MTÜ Eesti Aiandusliit, Pärnumaa Talupidajate Nõuandekeskus OÜ, OÜ Konsulent, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eesti Lamba-ja Kitsekasvatajate Liit MTÜ, Võrumaa Talupidajate Liit MTÜ, Ervita Marjakasvatuse OÜ, Eesti Noortalunikud MTÜ, MTÜ Eesti Lihaveisekasvatajate Selts ja põllumajandusettevõtjad. Ettepanekutega arvestamine või mitteamustamine on välja toodud seletuskirjale lisatud tabelis.

(allkirjastatud digitaalselt)

Triin Kõrgmaa
Kantsler